

Annex II. Àrees de l'Educació Infantil

1. Presentació

2. Àrea I: creixement en harmonia

2.1. Presentació de l'àrea

2.2. Competències específiques

2.2.1. Competència específica 1

2.2.2. Competència específica 2

2.2.3. Competència específica 3

2.2.4. Competència específica 4

2.2.5. Competència específica 5

2.3. Connexions

2.3.1. Relacions o connexions amb les altres CE de la mateixa àrea

2.3.2. Relacions o connexions amb les altres CE d'altres àrees

2.3.3. Relacions o connexions amb les competències clau

2.4. Sabers bàsics

2.4.1. Introducció

2.4.2. Bloc A: construcció de la identitat i l'autonomia en relació amb si mateix

2.4.3. Bloc B: construcció de la identitat i l'autonomia en relació amb els altres

2.5. Criteris d'avaluació

3. Àrea II: descobriment i exploració de l'entorn

3.1. Presentació de l'àrea

3.2. Competències específiques

3.2.1. Competència específica 1

3.2.2. Competència específica 2

3.2.3. Competència específica 3

3.3. Connexions

3.3.1. Relacions o connexions amb les altres CE de la mateixa àrea

3.3.2. Relacions o connexions amb les altres CE d'altres àrees

3.3.3. Relacions o connexions amb les competències clau

3.4. Sabers bàsics

3.4.1. Introducció

3.4.2. Bloc A: observació i experimentació de l'entorn immediat físic i natural

3.4.3. Bloc B: curiositat, iniciació al pensament científic i al raonament lògic des de la creativitat

3.4.4. Bloc C: valoració, respecte, cura i acció sobre l'entorn

3.5. Criteris d'avaluació

4. Àrea III: comunicació i representació de la realitat

4.1. Presentació de l'àrea

4.2. Competències específiques

4.2.1. Competència específica 1

4.2.2. Competència específica 2

4.2.3. Competència específica 3

4.2.4. Competència específica 4

4.2.5. Competència específica 5

4.2.6. Competència específica 6

4.3. Connexions

4.3.1. Relacions o connexions amb les altres CE de la mateixa àrea

4.3.2. Relacions o connexions amb les altres CE d'altres àrees

4.3.3. Relacions o connexions amb les competències clau

4.4. Sabers bàsics

4.4.1. Introducció

4.4.2. Bloc A: descobriment dels llenguatges

4.4.3. Bloc B: possibilitats comunicatives i expressives del llenguatge verbal

4.4.4. Bloc C: patrimoni i cultura

4.5. Criteris d'avaluació

1. Presentació

L'Educació Infantil constitueix l'etapa educativa amb identitat pròpia que atén xiquetes i xiquets des del naixement fins als sis anys d'edat. La importància i el valor de l'etapa resideix en el fet que és un període vital en el desenvolupament evolutiu de l'ésser humà en què els infants experimenten els canvis més significatius en totes les dimensions: físic, cognitiu, lingüístic, emocional i social. Canvis que els permeten avançar cap a una vida autònoma a mesura que construeixen la seua personalitat i amplien experiències.

El concepte d'infància és essencial per a entendre qualsevol projecte pedagògic. Cal reconèixer els xiquets i les xiquetes com a persones de ple dret, intel·ligents, amb gran capacitat i potencialitats, constructors de coneixement, d'identitat i de cultura, que busquen comprendre el món i donar-li un significat.

Els infants tenen una cultura pròpia que els fa veure, sentir, descobrir i pensar en el món així com, establir relacions d'una manera diferent de les persones adultes. Reconèixer aquesta especificitat suposa acceptar formes diverses de relacionar-se, expressar-se, observar amb curiositat, enfrontar-se a la realitat i donar sentit a la vida.

Ser conscients d'aquesta cultura i dels drets de la infància permetrà fer una intervenció educativa que afavorisca que les xiquetes i els xiquets assolisquen un benestar que resulta imprescindible per a aprendre.

Des d'aquesta perspectiva, l'aprenentatge es concep com un procés, tant individual com social, de construcció del coneixement mitjançant la relació amb l'entorn. Aquest procés implica l'actuació sobre la realitat, l'elaboració d'interpretacions i la comprensió de significats.

Per tant, l'equip educatiu té una funció doble: d'una banda, acompanyar la xiqueta i el xiquet en el seu procés d'aprenentatge, transmetre seguretat i acceptació, organitzar un ambient ric en oportunitats, i al seu torn, exercir un rol d'investigador que li permeta reflexionar sobre la mateixa pràctica educativa i sobre com aprenen els infants.

La necessitat de sistematitzar i planificar l'activitat docent, i garantir la continuïtat i la coherència, aconsella l'organització d'un currículum únic per a l'etapa, estructurat en tres àrees corresponents a àmbits propis de l'experiència i del desenvolupament infantil.

Aquesta conceptualització de les àrees només pretén facilitar un principi organitzatiu i donar una estructura per a la planificació educativa. S'hi concreten competències

específiques que s'han d'aplicar des de la globalitat per mitjà de situacions de la vida quotidiana que tinguen interès i significat per a les xiquetes i els xiquets.

Les àrees són:

- Creixement en harmonia
- Descobriment i exploració de l'entorn
- Comunicació i representació de la realitat

Des de les tres àrees es contribueix a desenvolupar totes les competències clau de la Recomanació del Consell de la Unió Europea, de 22 de maig de 2018. Els aprenentatges que es duen a terme en aquesta etapa serveixen de base per a l'Educació Bàsica. És important la relectura d'aquestes competències clau en els primers anys de desenvolupament i l'ajust a les característiques evolutives d'aquest període, un procés que ha donat lloc a les competències específiques de cada àrea.

Per a redactar-les també s'han tingut en compte els desafiaments del segle XXI vinculats als Objectius de Desenvolupament Sostenible. Els dos referents promouen l'enfocament competencial d'un currículum que anteposa el desenvolupament integral dels infants a la mera adquisició de sabers i que permet mobilitzar el que s'ha après per a donar resposta a necessitats reals.

Les competències específiques, d'ara en avant CE, que apareixen distribuïdes en les tres àrees seran la forma en què, des de l'Educació Infantil, es contribuïska a l'adquisició progressiva d'allò que es proposa en les diverses competències clau.

Les competències específiques recullen en els enunciats les actuacions que s'espera que el xiquet i la xiqueta duguen a terme mobilitzant determinats sabers en diverses situacions. Totes aquestes són igualment importants, estan interrelacionades i connectades entre si, es presenten sense cap jerarquia i afavoreixen l'enfocament globalitzador propi de l'etapa d'Educació Infantil.

El desenvolupament adequat d'aquestes competències exigeix adaptar-les a les característiques i les particularitats dels infants en cadascun dels cicles de l'etapa, sense perdre el caràcter global de les intencions educatives que s'expressen en el currículum.

En el primer cicle es dona una rellevància especial als processos de coneixement i domini del propi cos, a la construcció d'un entramat de relacions i interaccions en l'entorn físic i social, i a l'ús dels llenguatges que la fan possible. Tot això regit pel principi fonamental de respecte als ritmes individuals de cada xiquet i xiqueta, a les seues cures essencials en un entorn afectiu, participatiu i d'igualtat que li proporcione confiança, benestar i seguretat.

En el segon cicle s'inicien, amplien o reforcen aquests aprenentatges i s'intensifica el protagonisme de l'adquisició de destreses que contribueixen a aprendre a ser i aprendre a fer, de manera que s'adquireix progressivament més autonomia, responsabilitat i iniciativa en la realització de tasques. En els dos cicles, el procés de desenvolupament i aprenentatge està marcat per l'observació, l'escolta activa i l'augment de l'activitat per mitjà de l'experimentació i les possibilitats múltiples del joc.

Les intencions educatives de l'Educació Infantil es veuen reflectides tant en els diferents elements curriculars com en els principis pedagògics propis de l'etapa.

El primer d'aquests principis, entés també com a finalitat d'aquesta etapa, és fomentar del desenvolupament integral dels infants. Això requereix el coneixement de les seues necessitats, interessos i inquietuds, dels processos evolutius i del context sociofamiliar i natural de cadascun d'ells i elles. De la mateixa manera, donar una resposta ajustada en funció de la maduresa i del moment vital en el qual es troben, permet proporcionar als infants les eines necessàries per a un creixement que els ajuden a actuar amb més autonomia i confiança i que els permeten acceptar els reptes que es pugen presentar a curt, mitjà i llarg termini i sentir-se responsables.

El segon principi pedagògic d'aquesta etapa consisteix a basar la pràctica educativa en l'experimentació i el joc, així com en experiències d'aprenentatge significatives i emocionalment positives. El joc, en aquesta etapa, és la forma més evident que tenen els infants d'interactuar amb l'entorn, amb les persones que els envolten i d'aprendre, a més de ser un dels drets fonamentals de la infància contemplat en la Convenció dels drets del Xiquet. De manera que, el cos, el moviment i el joc constitueixen els mitjans a través dels quals els infants rebran la informació i la integració sensorial per a accedir al coneixement d'un mateix, dels altres, de l'entorn immediat i de nous aprenentatges. A més, ajudaran a organitzar i estructurar el pensament i serviran, al seu torn, d'instrument de prevenció davant de possibles dificultats que pugen aparéixer amb posterioritat.

L'escola, com a compensadora dels efectes que les desigualtats d'origen cultural, social i econòmic provoca l'aprenentatge i l'evolució infantil, a més ha de contribuir a la igualtat, la detecció i l'atenció primerenca de necessitats específiques de suport educatiu. Aquesta cerca de l'equitat constitueix un tercer principi pedagògic fonamental.

Amb la finalitat d'afavorir la inclusió, s'ha de prestar una atenció especial a l'accessibilitat del material manipulatiu a l'aula. Així mateix, el disseny de les activitats diàries s'ha d'abordar des d'un enfocament que previnga la discriminació. Per a assegurar el benestar emocional i fomentar la inclusió social de les xiquets i xiquetes amb diferents necessitats, s'ha de garantir la interacció amb els iguals en el desenvolupament d'aquestes

propostes. De la mateixa manera, s'han de tindre en compte les possibles necessitats específiques pel que fa a la comunicació i el llenguatge dels infants.

El pas de l'etapa d'Educació Infantil a l'etapa d'Educació Primària és un moment al qual s'ha de prestar una atenció especial. Els equips educatius han de garantir la continuïtat entre aquestes etapes mitjançant els processos de coordinació i dels documents del centre per a respectar els processos d'incorporació a nous espais i temps i perquè les xiquetes i els xiquets se senten segurs i segures.

Abordar des d'aquest enfocament els aprenentatges de l'etapa suposa dissenyar i implementar situacions d'aprenentatge que han de ser considerades com a condicions, possibilitats i temps que s'ofereix als infants per a poder expressar tot el seu potencial i construir així nous significats. Han de ser globals, funcionals i significatives, i requerir coneixements, destreses i actituds pròpies de les àrees que conformen l'Educació Infantil. Aquestes situacions han de promoure les relacions entre iguals i amb l'entorn perquè, tan prompte com el desenvolupament del xiquet o la xiqueta ho permeta, es puga respondre en equip als reptes proposats. Són, per tant, oportunitats excel·lents per a desenvolupar una actitud cooperativa i per a gestionar la resolució dels conflictes des de l'autoregulació i l'empatia.

En cada àrea s'inclouen els sabers bàsics que els infants han de mobilitzar, aprendre a articular i integrar per a poder dur a terme les actuacions recollides en les diverses competències específiques. Aquests sabers s'estableixen per a cada cicle i estan organitzats en blocs diferents. La selecció d'aquests obeeix a la necessitat d'afavorir un currículum inclusiu, flexible, obert a les diferències, que responga a les necessitats de tots els infants, i propicie un aprenentatge pausat i en profunditat que facilite la comprensió d'un mateix i de l'entorn social, cultural i natural.

L'avaluació, pel caràcter de l'etapa, ha de ser formativa i contínua, i valorar d'una manera global i integral la xiqueta i el xiquet en el seu procés de creixement com a persona. A la vegada, ha de proporcionar informació sobre el procés d'ensenyament i aprenentatge i tindre en compte la participació de diversos agents, amb la finalitat d'ajustar els aspectes que siguen necessaris per a millorar-lo.

Per a fer-ho, s'estableixen uns criteris d'avaluació per a cada àrea, que mostren el desenvolupament competencial que s'ha d'assolir a la fi de cada cicle. Donat el caràcter no obligatori de l'etapa, serveixen de referents orientatius per a identificar el ritme i les característiques del progrés que es produeix, i proporcionen una informació valuosa per a desenvolupar la tasca de prevenció, detecció i intervenció, determinant en edats primerenques.

En l'Educació Infantil, l'observació i l'escolta són les tècniques que més informació faciliten i, juntament amb el procés de documentació pedagògica, permeten entendre què i com aprenen la xiqueta i el xiquet. Ajuden a visibilitzar l'aprenentatge entre iguals, amb les famílies, l'escola i, fins i tot, amb la comunitat; i enforteix els vincles i la seua participació en la vida de l'escola. La informació obtinguda s'ha de tindre en compte per a posteriors intervencions educatives.

El treball conjunt amb la família és un requisit essencial des d'un enfocament de participació activa en els aprenentatges que el currículum recull. Amb l'objectiu de respectar la responsabilitat fonamental de les mares, els pares, els tutors i les tutores legals en aquesta etapa i per a afavorir el desenvolupament integral dels infants, els centres d'educació infantil han de cooperar estretament amb les famílies, crear espais i propiciar temps per a la trobada i la cooperació.

2. Àrea I: Creixement en harmonia

2.1. Presentació de l'àrea

L'àrea *Creixement en harmonia* se centra en les dimensions personal i social del xiquet i la xiqueta, enteses com a inseparables i complementàries, que es desenvolupen i regulen de manera progressiva, conjunta i harmònica. Des del profund respecte als ritmes de maduració individuals, els processos d'ensenyament i aprenentatge s'han d'adaptar a les característiques personals, les necessitats, els interessos i l'estil cognitiu de cada infant, així com a les característiques del grup i de l'entorn.

En aquesta àrea s'atén, per tant, el desenvolupament físic i motor, l'adquisició gradual del control de si mateix i el procés gradual de construcció de la pròpia identitat, fruit de les interaccions amb els altres i amb l'entorn, i es destaca la importància de propiciar i afavorir interaccions sanes, sostenibles, eficaces, igualitàries i respectuoses.

Ser una persona autònoma implica la capacitat de prendre decisions en la vida quotidiana relacionades amb els interessos i les necessitats personals, però també amb la identificació de situacions perilloses i amb accions que procuren un benestar físic i mental. En aquest procés l'infant avançarà des de la dependència total de la persona adulta cap a una autonomia progressiva, en la mesura en què cada xiquet i xiqueta aprén a integrar, utilitzar els recursos i les estratègies que li facilitaran un desenvolupament harmònic.

El desenvolupament de la personalitat en aquesta etapa es correspon amb la construcció de la pròpia identitat, diferenciada de la identitat dels altres. La intervenció

educativa ha de guiar i potenciar l'assoliment d'una autoimatge ajustada i positiva en tots els aspectes.

En les primeres etapes del desenvolupament, el cos és font d'aprenentatges, de relacions i d'expressió, i constitueix la base de l'activitat autònoma. L'entorn escolar ha de proporcionar el context adequat i l'acompanyament necessari, sota una mirada atenta, pacient i respectuosa, perquè des d'edats primerenques els infants puguen descobrir el plaer que els proporciona l'activitat per iniciativa pròpia en un ambient segur i tranquil. D'aquesta manera, reconeixeran el seu cos globalment i parcialment, les possibilitats perceptives i d'acció, d'expressió i moviment, així com les limitacions, i seran capaços d'identificar les sensacions que experimenten, gaudir-hi i servir-se de les possibilitats expressives del cos per a manifestar-les.

En el primer cicle de l'Educació Infantil s'evoluciona des d'una activitat reflexa i involuntària cap a la conquesta d'una activitat motora cada vegada més intencional que sorgeix de la iniciativa pròpia del xiquet o la xiqueta en la seua relació amb el medi. I, en el segon cicle, és quan adquiriran destreses cada vegada més complexes, principalment per mitjà de la participació en contextos rics en oportunitats i situacions del dia a dia.

El desenvolupament de l'afectivitat és especialment rellevant en aquesta etapa, ja que és la base dels aprenentatges i conforma la personalitat infantil. Per això, s'ha de treballar des del primer moment amb el reconeixement, l'expressió i el control progressiu d'emocions i sentiments. L'expressió instintiva de les primeres emocions, associada sobretot a la satisfacció de necessitats bàsiques, evolucionarà cap a formes progressivament complexes que impliquen una certa consciència de normes i valors socials.

Relacionada amb el desenvolupament afectiu i la identitat de gènere, entre altres aspectes, la sexualitat és una dimensió humana que està present en la vida de les xiquetes i els xiquets. La curiositat de cadascun d'ells i elles en facilitarà el descobriment, com ocorre amb altres aspectes del seu ésser. Des de l'escola s'ha d'oferir un model inclusiu i coeducatiu en què cada persona siga valorada per si mateixa, allunyar-se d'estereotips i contribuir al desenvolupament integral de les persones.

La interacció amb l'entorn social proporciona informació d'un mateix que contribueix, en gran manera, a la construcció de la pròpia imatge, lligada, al seu torn, al desenvolupament de sentiments de seguretat, autoconfiança i autoestima des d'una perspectiva d'igualtat de gènere.

Per a promoure el desenvolupament de la identitat, les cures han de respondre a l'atenció de les necessitats en un clima acollidor i tranquil, que proporcione els temps necessaris perquè cada moment es visca de forma plaent i contribuïska a la presa de

consciència de si mateix. Només a partir d'aquesta sensació de benestar, la resta d'aprenentatges podran assolir un valor significatiu i global.

L'establiment de relacions afectives de qualitat amb les persones significatives que l'envolten potenciarà la interacció i la curiositat per conèixer i comprendre com funciona la realitat. Per tant, el període d'acollida suposa un moment clau en l'etapa de zero a sis anys, en el qual l'escola acull i acompanya la xiqueta o el xiquet, juntament amb la família, en els seus primers moments d'escolarització, i crea vincles de confiança i seguretat amb els adults, els iguals i els espais nous.

En aquest marc, la vida escolar s'organitza al voltant de rutines estables, planificades a partir dels ritmes biològics i vinculades a l'adquisició progressiva i reflexiva d'hàbits saludables d'alimentació, higiene i descans. De manera gradual, s'ha d'incrementar la iniciativa per a incorporar en les pràctiques quotidianes els hàbits que contribueixen a la cura del propi cos i dels espais en els quals transcorre el seu dia a dia. Així, es produirà el progrés des de la dependència completa cap a una certa autonomia en la satisfacció de les seues necessitats i en l'adquisició d'hàbits sostenibles i eco socialment responsables.

En aquesta àrea es proposen cinc competències específiques estretament connectades entre si. Identifiquen les actuacions que s'espera que els infants siguen capaços de dur a terme en relació amb el creixement personal i social propi al llarg de l'etapa, a conseqüència de la intervenció educativa.

Els sabers bàsics de l'àrea es presenten en dos grans blocs: un centrat en els aspectes personals del desenvolupament de la pròpia identitat i un altre que respon a la interacció amb el medi cívic i social.

Els criteris d'avaluació permeten mostrar el grau de desenvolupament competencial del conjunt d'aquesta àrea a la fi de l'etapa, i se'n fa distinció en cadascun dels cicles.

2.2. Competències específiques

2.2.1. Competència específica 1

Explorar i experimentar les necessitats i possibilitats del cos per mitjà del moviment en diversos espais, i mostrar seguretat, respecte i confiança.

Descripció de la competència

Les xiquetes i els xiquets accedeixen al coneixement d'ells mateixos i dels altres i estableixen relacions amb el món que els envolta mitjançant el control postural, la coordinació i la precisió del moviment.

El desenvolupament motor és un procés maduratiu. Els primers moviments corporals són reflexos, respostes incontrolades i involuntàries davant d'estímul tant externs com interns, i la funció essencial dels quals és garantir la supervivència. Les posicions inicials de flexió i hipertonicitat, pròpies d'aquesta etapa de descobriment, donaran pas a tindre més domini corporal a partir del control dels grans grups musculars. Aquest control, adquirit per mitjà d'accions quotidianes, permetrà que els infants avancen cap a una etapa de perfeccionament, en què s'aconseguisca un major desenvolupament motor.

En el primer cicle, la llibertat de moviment permet l'exploració sensorial, l'experimentació i la interacció amb l'entorn i els altres. D'aquesta manera, ha de suposar la base necessària per a poder diferenciar-se dels objectes i les persones amb les quals es relacionen i organitzar així el seu món interior i exterior; és a dir, aniran construint una primera representació mental de si mateixos. Aquest autoconcepte inicial permetrà ser conscients de les limitacions i possibilitats personals des de l'acceptació i el respecte. A més, la percepció que el xiquet o la xiqueta adquireix del seu cos posicionat en l'espai facilitarà que actuen per si mateixos sobre els objectes i es desplacen fins a llocs als quals abans només arribaven amb la col·laboració del mestre, de la mestra o del personal educador.

En el segon cicle, el fet de tindre més control corporal contribuirà a augmentar la confiança i l'autoestima necessàries per a afrontar les situacions que puguen sorgir o les que satisfacen les necessitats pròpies. Mitjançant el coneixement del propi cos podran ser conscients de les diferències amb els altres, aprendre a identificar-les i respectar-les.

Aquesta competència remet, per tant, a situacions d'aprenentatge que sorgeixen de la iniciativa de l'infant amb accions com ara discriminar, controlar, explorar, manipular, regular i expressar a partir del cos, alhora que s'afavoreix el coneixement de nous espais que formen part de la seua vida quotidiana.

2.2.2. Competència específica 2

Manifestar i compartir emocions, sentiments, necessitats, interessos i pensaments en situacions de la vida quotidiana amb respecte i seguretat

Descripció de la competència

Cada xiqueta i cada xiquet és una persona única i irrepetible, amb ritmes, interessos i inquietuds molt diverses i que, per tant, té dret a la comprensió i l'expressió del que sent, pensa, prefereix i li interessa per a assolir un benestar emocional i una seguretat afectiva.

Conèixer i iniciar-se en la identificació de les emocions és una eina fonamental per a poder fer front, gradualment, amb seguretat i autonomia, a situacions canviants i incertes, presents en la vida quotidiana.

En el primer cicle, quant a la satisfacció de les necessitats pròpies i en les situacions de joc, és quan les emocions estan més vinculades al desenvolupament del jo. Mitjançant les interaccions amb les altres persones, l'infant avança en la identificació i la comprensió d'aquestes, que permeten adquirir informació valuosa sobre si mateix. També es desenvolupa la confiança en els altres, la qual cosa incideix en la millora de les relacions socials, de la motivació pel que fa a les activitats i els jocs, i de la comprensió i l'expressió del que sent, pensa, prefereix i li interessa. Tot això facilita que cada xiquet i xiqueta puga identificar i superar els seus límits, reforçar les seues fortaleces i regular les necessitats personals.

És en el segon cicle quan tot això contribueix de manera decisiva, d'una banda, a interioritzar i adquirir una regulació progressiva de les emocions i els sentiments, i, d'altra banda, a adquirir confiança en si mateix, dos aspectes fonamentals per a construir l'autoestima i una autoimatge positiva i ajustada que l'ajude, al seu torn, a desenvolupar-se com a persona, a saber reflexionar i compartir els seus pensaments i a conèixer-se interiorment.

Les situacions d'aprenentatge han de potenciar que cada infant puga identificar i superar límits, reforçar fortaleces, regular necessitats personals, valorar el treball ben fet, aprendre dels errors de manera constructiva i acceptar positivament les correccions.

2.2.3. Competència específica 3

Establir interaccions amb els seus iguals i els adults de l'entorn social més pròxim per mitjà de vivències quotidianes i valorar la importància de la cura, l'amistat, el respecte i l'empatia

Descripció de la competència

La construcció de la identitat és el resultat del conjunt d'interaccions amb l'entorn social pròxim que permetrà que l'infant puga trobar el seu lloc en el món. En aquest procés

de reformulació de recursos cognitius i afectius, necessari per a establir noves relacions amb els altres, cal transmetre seguretat i confiança mitjançant la creació de vincles que facen que se senten respectats, estimats i valorats, i adopten de manera natural models socials adequats en un entorn de cooperació i respecte.

El període d'acollida suposa un procés complex de transició entre realitats diferents, la familiar i l'escolar. Aquestes primeres experiències que la xiqueta o el xiquet tinga en les seues primeres setmanes, en les quals se'ls ha d'acompanyar de manera respectuosa i s'ha de tindre en compte la seua individualitat, són clau per a crear noves relacions de confiança i per a sentir-se segur en l'espai nou.

La incorporació a l'entorn escolar ajudarà a descobrir la seua pertinença al medi social, s'ampliaran de manera significativa les relacions interpersonals i es desenvoluparan actituds com l'empatia, que constitueixen una base sòlida per a la socialització. Els espais escolars o grups de convivència esdevenen una xicoteta comunitat en la qual es desenvolupen les habilitats socials. Cada persona pot expressar necessitats i respectar les dels altres, aprendre a gestionar i resoldre conflictes de manera dialogada i evitar qualsevol tipus de violència i discriminació.

En el primer cicle, mitjançant les cures personals per part de les figures de referència, els xiquets i les xiquetes s'inicien en el reconeixement de les persones i es donaran els primers vincles de confiança i seguretat. A partir d'aquest moment, es començaran a establir interaccions amb els seus iguals, que els ajudaran a construir la pròpia imatge en relació amb els altres.

A la fi del segon cicle, els infants seran capaços de reconèixer característiques d'altres persones, inicialment basades en aspectes físics externs, per a comprendre, posteriorment, les relacions que els uneixen, i assimilar de manera natural i progressiva models basats en el respecte, l'empatia i la igualtat entre les persones, independentment del gènere. En el transcurs d'aquesta etapa, les xiquetes i els xiquets establiran vincles d'amistat i pertinença que, a la fi del cicle, hauran assolit un cert grau de consolidació.

Les situacions d'aprenentatge han d'afavorir que els infants puguen establir relacions socials sanes i integrar eines per a escoltar activament, oferir i demanar ajuda quan siga necessari, i també per a resoldre conflictes de manera dialogada, amb la finalitat d'aconseguir una meta comuna. Tot això contribueix a aprendre a viure en harmonia amb les altres persones i afavoreix el treball en equip.

Les diverses situacions han de propiciar l'exploració, l'acceptació, el respecte i la valoració positiva dels trets característics de les altres persones, sense prejudicis ni

estereotips que dificulten la convivència, i s'ha de promoure la igualtat sense tractes diferenciats per raons de sexe, gènere, ètnia o cultura.

2.2.4. Competència específica 4

Mostrar comportaments i actuacions concordes amb el propi benestar físic, mental, social i emocional, de cura de l'entorn pròxim i d'iniciació al consum responsable en situacions habituals de la vida quotidiana

Descripció de la competència

Des d'edats primerenques, l'adquisició d'hàbits saludables i la consciència de les necessitats pròpies contribueixen a la cura del cos i de l'espai i garanteixen el benestar físic, mental, social i emocional.

Les rutines i cures quotidianes donen lloc a situacions que satisfan les necessitats bàsiques dels xiquets i les xiquetes i, a més, permeten anticipar l'organització del temps en la vida quotidiana. Per a dur a terme aquests moments, resulta imprescindible un acompanyament personal i individualitzat, des de l'anticipació i el diàleg mitjançant el gest, la paraula i el tacte. Tot això contribuirà a generar un clima segur en el qual se senta valorat, confiat i protagonista en aquestes situacions perquè pugua créixer sabent que el cos és valuós i s'ha de respectar.

Cal propiciar la col·laboració entre la família i l'escola amb l'objectiu de garantir una coordinació pel que fa a les cures, amb la finalitat d'ajudar els infants en el seu pas de la dependència total a l'autonomia.

Els moments d'higiene ajuden les xiquetes i els xiquets a ser conscients de les necessitats físiques del cos. De manera gradual, al llarg del primer cicle, i mitjançant les cures de la persona adulta, començaran a conèixer la importància d'accions com llavar-se i eixugar-se les mans i la cara, netejar-se el nas, la necessitat de canviar el bolquer o utilitzar el bany en funció dels propis ritmes.

En el segon cicle, l'augment del desenvolupament maduratiu permetrà regular les necessitats i facilitar el control d'esfínters, així com consolidar alguns hàbits com llavar-se, endreçar-se i usar el bany.

També serà important l'organització del temps i dels espais per a la relaxació i el descans. Al llarg de l'etapa, els períodes de somni s'aniran reduint progressivament en funció dels ritmes individuals a mesura que augmenten els dedicats a l'activitat. En aquestes edats, ser capaços d'identificar i prendre consciència de les necessitats pel que fa al descans, suposa un primer pas per a autogestionar els diversos moments.

La necessitat de moviment pròpia dels infants de l'etapa els ajudarà a obtenir benestar, exploració i descobriment, tant corporal com mental. La utilització d'una roba adequada, còmoda i senzilla per a afavorir el seu aprenentatge i autonomia és un aspecte important que cal tindre en compte.

Per a les xiquetes i els xiquets, el moment de menjar ha de representar una font de plaer i aprenentatge. En el primer cicle és important que puguen observar, tocar, sentir, tastar aliments que els permeten a la fi de l'etapa conèixer els beneficis d'una alimentació saludable. Des de l'escola, s'han de propiciar diverses accions que contribuïsquen a desenvolupar l'autonomia en moments relacionats amb el menjar, com ara beure aigua i utilitzar coberts, hàbits i rituals de neteja abans i després. Tot això, en un context social com l'aula o el menjador escolar, que permeta incorporar els costums i les formes de comportament pròpies de la cultura del seu entorn, però també, considerar-lo un moment de relació entre els seus iguals.

Des de la primera infància, mitjançant la participació en situacions quotidianes diferents que conviden a adoptar comportaments i actituds, tant en l'àmbit escolar com familiar, s'ha de promoure que els infants contribuïsquen a un model de desenvolupament més sostenible en l'entorn més pròxim. Per tant, és important parar atenció a accions vinculades al consum en situacions habituals, com ara evitar tirar el menjar, fomentar el consum d'aliments de temporada i proximitat, reutilitzar els diversos productes i aliments sobrants, aprofitar els embolcalls reutilitzables, disposar de jocs o joguets elaborats amb materials sostenibles, fer un ús responsable que contribuïska a l'estalvi de l'aigua i de la llum, reciclar i reutilitzar els diversos objectes quotidians que poden complir altres funcions o usos.

La utilització de materials en espais compartits permet treballar hàbits per a guardar-los i organitzar-los, així com cuidar-los. Tot això contribuirà a crear espais segurs i un sentiment de benestar.

Per a poder viure situacions de llibertat d'acció i decisió, importants per a desenvolupar l'autonomia, els xiquets i les xiquetes necessiten tindre experiències en què es puguen equivocar i aprendre de l'error. El paper de la persona adulta se centra en el fet que el risc no es convertisca en un perill. Per aquesta raó, s'han d'establir uns límits clars i fermes.

Aquests límits es poden establir de manera verbal o mitjançant l'espai, i els han de conèixer els infants per a poder distingir entre el que es pot i no es pot fer en les zones compartides. Amb l'acompanyament del o de la professional d'Educació Infantil s'ha de mostrar les actuacions personals i materials que comporten un cert perill per a si mateix i per a la comunitat, i és a la fi del segon cicle de l'Educació Infantil quan les xiquetes i els xiquets els identifiquen per si mateixos.

La importància que adquireix adoptar hàbits o estils de vida saludables des d'edats primerenques contribueix, en general, a crear models basats en la responsabilitat, tant des del punt de vista personal com social, i dona lloc a una vida sana i feliç.

2.2.5. Competència específica 5

Prendre iniciativa, planificar i seqüenciar la pròpia acció, de manera individual o en grup, amb la finalitat d'afrontar reptes i resoldre tasques o problemes senzills en el context del dia a dia

Descripció de la competència

En aquesta etapa, la curiositat, la iniciativa, la imaginació i la creativitat són característiques pròpies del pensament infantil. Així doncs, en les xiquetes i els xiquets hi ha una disposició a indagar i crear a través de les situacions de la vida quotidiana, que els ajude a organitzar, planificar i resoldre xicotets problemes o reptes derivats de situacions de relació social, de joc o dels diversos projectes d'aprenentatge que es duguen a terme.

Al llarg del primer cicle, mitjançant processos inicialment senzills, manipulatius i posteriorment exploratoris, d'acord amb les necessitats i els interessos que tenen, i segons el seu desenvolupament maduratiu, els infants trobaran solucions o alternatives originals i creatives a les diverses situacions del dia a dia.

Durant el segon cicle, les accions adquiriran complexitat i requeriran més capacitat d'anticipació, planificació i abstracció. Assumir xicotetes responsabilitats en l'aula i participar en tasques col·laboratives que requerisquen un objectiu compartit, ajudarà al fet que els xiquets i les xiquetes empatitzen i valoren les aportacions dels altres i se senten reconeguts dins del grup, alhora que aprenen dels errors de manera constructiva.

Les situacions d'aprenentatge han de propiciar els espais i els temps necessaris en què la manera d'actuar dels infants supose una oportunitat per a materialitzar els pensaments personals o col·lectius. Les actuacions i les responsabilitats contribuiran a una

autonomia més àmplia al llarg de l'etapa i permetran dur a terme iniciatives sobre si mateix i l'entorn i establir les seues pròpies metes.

Les experiències que les xiquetes i els xiquets visquen, i especialment, aquelles en què hagen de dissenyar xicotets reptes o resoldre imprevistos, contribuiran a crear representacions mentals que es relacionen entre si, la qual cosa dona lloc a aprenentatges que afavoreixen la planificació d'actuacions futures.

Així doncs, l'autonomia s'ha d'entendre des de les diverses dimensions que permeten actuar, pensar, sentir i ser. Per això, és important deixar que els infants actuen per si mateixos i que els equips educatius o pedagògics acompanyen, ajuden, reforcen i faciliten contextos i situacions significatives d'aprenentatge.

2.3. Connexions

2.3.1 Relacions o connexions amb les altres CE de l'àrea

Les dimensions abordades en les competències de l'àrea 1 estan estretament connectades, ja que totes fan referència a accions relacionades amb el benestar físic, mental i social i l'adquisició d'autonomia, i influeixen, al seu torn, en la construcció de la pròpia personalitat. Les possibilitats que ofereix el coneixement progressiu del cos, present en la competència 1, faciliten el moviment, l'oportunitat de jugar de manera individual i compartida creant vincles amb iguals i adults, tal com s'indica en les competències 2 i 3, mitjançant hàbits i pautes necessàries que permeten afrontar xicotets reptes i problemes de la vida quotidiana, tal com es recull en les competències 4 i 5.

2.3.2. Relacions o connexions amb les altres CE d'altres àrees

Aquesta àrea només adquireix sentit des de la complementarietat amb les altres dues, ja que aquest creixement es produeix en un entorn físic i natural determinat que requereix la utilització de diversos llenguatges i representacions de la realitat.

La connexió amb les competències específiques de l'àrea 2 es produeix perquè el coneixement de les seues possibilitats i limitacions condicionen la presa de decisions autònoma en el seu entorn natural, social i cultural. També s'estableix una relació a través dels conceptes relacionats amb el benestar i la sostenibilitat, ja que en les dues àrees s'afavoreix l'adquisició d'hàbits saludables i ecosocials que possibiliten prendre consciència de models d'actuació responsable en la vida quotidiana.

Pel que fa a les connexions amb l'àrea 3, el desenvolupament de diversos llenguatges requereix les possibilitats que el cos ofereix com a element central que permet la representació i la comprensió de la realitat. Els llenguatges com a instruments per a poder

gestionar situacions, planificar-les i dur-les a terme ajuden a regular el pensament propi i a actuar de manera conscient. Al seu torn, l'expressió de sentiments, pensaments, inquietuds i necessitats presents en la vida quotidiana és indissociable de les competències recollides en l'àrea de *Comunicació i representació de la realitat*.

2.3.3. Relacions o connexions amb les competències clau

Quant a la relació amb les diverses competències clau, cal destacar la connexió amb:

La competència clau personal, social i d'aprendre a aprendre, ja que comparteix un nombre elevat de característiques amb aquesta àrea i resulta especialment important la iniciació en el reconeixement, l'expressió i el control progressiu de les seues emocions i sentiments, elements essencials per al desenvolupament tant personal com social, amb actituds de comprensió i empatia. D'altra banda, l'escolarització en aquesta etapa suposa també el descobriment d'un entorn diferent del familiar, en el qual s'experimenta la satisfacció d'aprendre en societat, compartir l'experiència pròpia amb altres persones i col·laborar de manera constructiva.

Aquesta àrea també contribueix a la competència ciutadana perquè és la base de l'exercici d'una ciutadania democràtica basada en models positius que afavorisquen l'aprenentatge de valors com el respecte, l'equitat, la igualtat i la convivència. Per a fer-ho, els xiquets i les xiquetes comencen a integrar en les pràctiques quotidianes, de manera cada vegada més eficaç, recursos personals que fomenten un compromís actiu i els ajuden a interioritzar actuacions socialment compartides, necessàries per a la convivència, i comportaments respectuosos amb elles o ells mateixos, amb els altres i amb el medi.

La competència emprenedora fomenta el pensament creatiu, alternatiu i estratègic, i estimula la curiositat, la iniciativa i la imaginació, la qual cosa suposa una oportunitat per a materialitzar les idees personals o col·lectives. D'aquesta manera, es fomenta la iniciació a l'anàlisi crítica i constructiva de determinats problemes, tasques o reptes. Tots aquests aprenentatges es recullen en les competències de l'àrea.

Pel que fa a la competència en comunicació lingüística, es destaca la relació d'aquesta àrea amb els llenguatges per a poder establir interaccions socials i compartir vivències i assoliments amb iguals i adults.

Al seu torn, cal considerar la relació especial d'aquesta àrea amb la Convenció dels Drets del Xiquet en què es recullen aspectes clau de la vida dels infants que s'han tingut en compte per a la redacció d'aquesta. Al seu torn, els Objectius de Desenvolupament Sostenible, i especialment els que es refereixen a la salut i el benestar, la igualtat de gènere,

la reducció de les desigualtats, la producció i el consum responsables, la pau, la justícia i les institucions sòlides, estan presents en les competències específiques de l'àrea, ajustats al moment evolutiu de l'etapa.

2.4. Sabers bàsics

2.4.1 Introducció

Els sabers bàsics seleccionats són els que es requereixen per al desenvolupament de les competències específiques. Es presenten organitzats en dos blocs, si bé estan estretament relacionats.

El primer bloc aborda els elements personals de *la construcció de la identitat i de l'autonomia en relació amb si mateix*. S'hi inclouen sabers vinculats amb el coneixement del cos, el benestar emocional i físic, i també amb la iniciativa, la responsabilitat i el compromís personal en situacions de la vida quotidiana.

El segon bloc tracta de *la construcció de la identitat i de l'autonomia en relació amb els altres*. S'hi especifiquen sabers relacionats amb la capacitat d'establir vincles sans amb altres persones, amb la responsabilitat d'afavorir una convivència basada en valors democràtics i amb el sentiment de pertinença al grup.

2.4.2 Bloc A: construcció de la identitat i l'autonomia en relació amb si mateix.

1r cicle	2n cicle
<ol style="list-style-type: none"> 1. Parts del cos: característiques individuals i percepció dels canvis físics. 2. Joc exploratori, sensorial, simbòlic i motor. 3. El moviment lliure en les diverses situacions de la vida quotidiana. 4. Control dinàmic: desplaçaments en l'espai i coordinació visomotriu a través del contacte amb objectes i materials. 5. Iniciació en el control estàtic: respiració, 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Imatge global i segmentària del cos: característiques individuals i percepció dels canvis físics. 2. Autoimatge positiva i ajustada davant dels altres. Identificació i respecte a les diferències. 3. Joc exploratori, sensorial, simbòlic, motor i de regles. 4. El moviment com a font d'aprenentatge i desenvolupament.

<p>relaxació, tonicitat i autocontrol.</p> <p>6. Accions relacionades amb les necessitats bàsiques quotidianes d'alimentació, descans i higiene personal en espais no habituals.</p> <p>7. Estratègies per a identificar i evitar situacions de risc i perill.</p> <p>8. Identificació i adequació d'estats emocionals a les diverses situacions: temps d'espera, xicotetes frustracions associades a la satisfacció de necessitats bàsiques i cures.</p> <p>9. Satisfacció pels progressos assolits que generen de seguretat i confiança.</p> <p>10. Accions bàsiques en la resolució de tasques senzilles i reptes amb demanda d'ajuda.</p> <p>11. Xicotetes responsabilitats en jocs, situacions i activitats.</p>	<p>5. Control dinàmic: coordinació general, equilibri, coordinació visomotriu. Desplaçaments en diferents espais.</p> <p>6. Control estàtic: respiració, tonicitat, relaxació i autocontrol.</p> <p>7. Estratègies per a desenvolupar la seguretat en si mateix, el reconeixement de les seues necessitats, possibilitats i limitacions.</p> <p>8. Estratègies per a manifestar i regular les necessitats bàsiques en relació amb el benestar personal.</p> <p>9. Participació en els hàbits i les pràctiques sostenibles i responsables relacionades amb l'alimentació, la higiene, el descans, l'autocura i la cura de l'entorn</p> <p>10. Actituds de prudència davant de situacions de risc o perill.</p> <p>11. Estratègies per a compartir pensaments i planificar accions que ajuden a resoldre un problema o una tasca de manera creativa en situacions de la vida quotidiana.</p> <p>12. Seguretat i confiança en les pròpies possibilitats d'aprenentatge i satisfacció pels progressos aconseguits.</p> <p>13. Compromís en jocs, situacions i activitats.</p>
---	---

2.4.3. Bloc B: construcció de la identitat i l'autonomia en relació amb els altres

1r cicle	2n cicle
<p>1. La transició del grup familiar al grup social de l'escola.</p> <p>2. Interés a conèixer altres persones.</p> <p>3. Vinculació afectiva amb les persones</p>	<p>1. La transició del grup familiar al grup social de l'escola.</p> <p>2. L'amistat com a element de protecció, de prevenció de la violència i de</p>

<p>de referència.</p> <p>4. Les primeres organitzacions socials i grups de pertinença: la família, la casa i l'escola.</p> <p>5. Estratègies per a proposar, comunicar experiències i participar activament en situacions de la vida quotidiana i gestionar possibles conflictes.</p>	<p>desenvolupament de la cultura de la pau.</p> <p>3. Fórmules de cortesia i interacció social positiva.</p> <p>4. Sentit de pertinença al grup i relacions amb les persones del seu entorn.</p> <p>5. Les primeres organitzacions socials: la família, la casa, l'escola i altres grups socials. Característiques, funcions i relacions.</p> <p>6. Estratègies per a la resolució pacífica i dialogada de conflictes sorgits en les interaccions amb els altres.</p> <p>7. Pautes bàsiques de convivència que incloguen el respecte a les diferències i la igualtat de gènere.</p> <p>8. Estratègies per a proposar, comunicar i participar activament en la presa de decisions de situacions de la vida quotidiana.</p>
---	---

2.5. Criteris d'avaluació

1r cicle	2n cicle
<p>1. Identificar les parts del cos, les seues possibilitats i les característiques de manera global.</p> <p>2. Mostrar acceptació i respecte pel propi cos i el dels altres.</p> <p>3. Explorar amb interès i prudència l'entorn a través del moviment lliure.</p> <p>4. Expressar necessitats bàsiques i preferències amb persones diferents del context familiar.</p> <p>5. Manifestar i identificar emocions bàsiques.</p> <p>6. Establir relacions de confiança amb les</p>	<p>1. Identificar i controlar les parts del cos, les seues possibilitats, les limitacions i característiques, de manera global i segmentària.</p> <p>2. Identificar i acceptar les diferències entre el propi cos i el dels altres.</p> <p>3. Adequar el moviment del cos a les particularitats i característiques de cada situació.</p> <p>4. Ser conscient i expressar les necessitats personals bàsiques amb persones adultes de l'entorn pròxim.</p> <p>5. Expressar i compartir amb adults i iguals</p>

<p>persones pròximes.</p> <ol style="list-style-type: none">7. Reproduir conductes i situacions prèviament observades en l'entorn social pròxim.8. Portar a la pràctica rutines relacionades amb la cura personal i l'alimentació amb l'ajuda de la persona adulta quan siga necessària.9. Afrontar xicotetes adversitats, prendre decisions i sol·licitar ajuda quan calga.	<p>pensaments, inquietuds, preferències i emocions d'un mateix.</p> <ol style="list-style-type: none">6. Reproduir conductes, accions o situacions de l'entorn social a través del joc en interacció amb els seus iguals.7. Adoptar estratègies senzilles de regulació emocional.8. Establir vincles d'afecte amb adults i iguals de manera respectuosa i allunyada d'estereotips que generen desigualtat i exclusió.9. Participar activament en situacions escolars que requerisquen reflexió i presa de decisions i afavorisquen un clima de convivència.10. Adoptar hàbits d'higiene personal, neteja i ordre relacionats amb les situacions quotidianes.11. Respectar la seqüència temporal associada als esdeveniments i les activitats quotidianes i desenvolupar comportaments respectuosos cap a les altres persones.12. Identificar i evitar situacions perilloses que contribuïsquen a previndre accidents.13. Afrontar xicotetes adversitats i prendre decisions, manifestar actituds de superació, sol·licitar i prestar ajuda.14. Planificar i organitzar accions per a arribar a una meta realista o resoldre problemes senzills de la vida quotidiana.15. Mostrar satisfacció i seguretat en els comportaments i al parlar sobre si mateix.
--	---

3. Àrea II: descobriment i exploració de l'entorn

3.1. Presentació de l'àrea

En la primera infància el descobriment de l'entorn suposa un repte continu d'observació i aproximació a tot allò que envolta el xiquet o la xiqueta. El coneixement del món li permetrà la comprensió progressiva d'aquest i la interacció amb altres persones, objectes i elements que el constitueixen. Aquesta àrea recull els aprenentatges que afavoreixen el procés de descobriment, observació, exploració i la connexió dels elements físics i naturals de l'entorn, que es concep com un element provocador d'emocions i sorpreses. Al mateix temps, aquest coneixement sobre l'entorn més pròxim promourà la consciència de la necessitat d'actituds de respecte, cura i protecció. L'àrea adquireix sentit des de la complementarietat amb les altres dues, i així s'haurà d'interpretar en les propostes didàctiques, des de la globalitat de l'acció i dels aprenentatges.

Les competències específiques de l'àrea s'orienten, per tant, al desenvolupament de les estratègies pròpies del procés de descobriment de l'entorn físic i natural. Amb això es reforça la disposició a indagar, es potencia una actitud progressivament qüestionadora i s'anima a proposar solucions diverses. Es pretén, en conclusió, potenciar la curiositat infantil cap a l'entorn, així com estimular una disposició activa cap al seu coneixement, i propiciar, a més, l'evolució des del pla individual cap al col·lectiu i col·laboratiu, sempre des d'un enfocament coeducatiu.

Els infants mitjançant l'observació, la manipulació i l'experimentació faran una aproximació al treball personal d'indagació, d'investigació, i generaran idees i hipòtesis des del pensament divergent i creatiu, ajustat al moment evolutiu al llarg de l'etapa.

Aventurar solucions davant de situacions i reptes que sorgeixen de la interacció amb l'entorn i incloure l'error com a part del procés facilitarà el creixement personal i grupal com a via per a una progressiva identitat i autonomia personal. L'escola ha de connectar amb els

interessos i les necessitats dels xiquets i les xiquetes. Per a tal fi, ha de proporcionar contextos i situacions a través dels quals la curiositat i l'entusiasme permeten la construcció de coneixements a partir del que s'ha viscut, que juntament amb els llenguatges afavorirà el desenvolupament del pensament.

De les tres competències d'aquesta segona àrea, la primera s'orienta al desenvolupament de destreses que ajuden a identificar i establir relacions lògiques entre els diversos elements que formen part de l'entorn; la segona, al desenvolupament d'habilitats logicomatemàtiques, científiques, tecnològiques i comunicatives senzilles que permeten plantejar, organitzar i planificar les seues accions en l'entorn natural, social i cultural pròxim, i la tercera se centra en el foment d'una actitud crítica i creativa per a identificar els reptes i proposar possibles solucions, i suposa l'acostament respectuós cap al món natural per a despertar la consciència de la necessitat del seu ús sostenible, la cura i la conservació d'aquest.

Es concep el medi físic i natural com la realitat de la qual obtindre informació. Per tant, els aprenentatges s'estableixen en funció de l'exploració qüestionadora i creativa de l'entorn per mitjà de la interacció corporal amb aquest, les destreses i els processos lligats al coneixement i l'experimentació des del respecte i valoració.

Des d'edats molt primerenques, els infants indaguen el comportament, les característiques i les propietats dels objectes o matèries presents en l'entorn pròxim. L'escola ha d'afavorir aquest desig d'actuar per a conèixer i comprendre allò que els envolta. En un primer moment, mitjançant els propis actes i la manipulació dels objectes al seu abast, prenen consciència de les sensacions que aquests produeixen i comencen a constatar algunes de les conseqüències de les actuacions sobre aquests; es manifesta llavors la intencionalitat, amb la repetició de gestos i accions, per a comprovar la relació amb l'efecte provocat. Més avant, quan s'amplia i diversifica l'espai sobre el qual poden actuar, a conseqüència d'una capacitat superior de desplaçament, els processos d'experimentació es van enriquint, ja que disposen de més oportunitats per a exercir accions cada vegada més variades i complexes.

Com a resultat de l'exploració i l'experimentació d'objectes i materials, i, a partir de la discriminació d'algunes de les seues qualitats i atributs, les xiquetes i els xiquets poden proposar agrupacions o col·leccions segons un criteri triat. També estableixen relacions entre alguns dels atributs dels objectes i les matèries i el seu comportament físic quan s'intervé sobre aquestes, i al seu torn identifiquen correlacions entre aquestes intervencions i els efectes que produeixen. Això comporta el desenvolupament d'estratègies com l'anticipació i la previsió, el plantejament d'hipòtesis senzilles i l'observació de fenòmens, de

nivell bàsic, per a constatar si es compleix el que s'espera, i la discriminació entre les característiques o els atributs permanents i els variables.

En definitiva, es produeix un acostament intuïtiu a nocions i conceptes bàsics pertanyents al medi físic, sempre contrastats amb la realitat, que comencen a assentar les bases del pensament científic. El medi natural, els éssers i els elements que l'integren han sigut sempre objecte preferent de la curiositat i l'interés infantil. Gràcies a la reflexió sobre les seues experiències i les relacions amb els elements de la naturalesa, els infants aniran progressant cap a l'observació i la comprensió de les manifestacions i les conseqüències d'alguns fenòmens naturals, s'acostaran gradualment al coneixement i la valoració dels éssers vius, d'algunes de les seues característiques i de les relacions que s'estableixen entre ells i amb els éssers humans.

Cobra ara especial rellevància la valoració i l'estima per la diversitat i la riquesa del medi natural, a partir del descobriment de la relació i la vinculació afectiva amb aquest, dos factors bàsics per a iniciar des de l'escola actituds de respecte i cura cap al medi ambient i d'adquisició d'hàbits eco saludables i sostenibles. Les xiquetes i els xiquets, encoratjats per l'interés i l'emoció, han de participar amb iniciativa pròpia en situacions d'aprenentatge d'interacció amb objectes, espais i materials. Manipular, observar, indagar, preguntar-se, identificar, relacionar, analitzar, comprovar i raonar contribuiran al descobriment de les qualitats i els atributs cada vegada més complexos dels elements de l'entorn més pròxim. Així mateix, experimentaran i desplegaran progressivament destreses senzilles pròpies dels procediments de la ciència. Utilitzaran els diversos llenguatges i formes d'expressió per a acompanyar les seues accions, autoregular-se, compartir la sorpresa i l'emoció davant una troballa, formular idees o preguntes i contar o representar les seues interpretacions o conclusions.

Tot això en un context suggeridor i enriquidor que estimularà, sense forçar-la, la curiositat per entendre el que els envolta i els animarà a plantejar solucions creatives i originals que responguen als reptes als quals s'enfronten, i deixarà un espai important per allò inesperat. Oferir contextos en els quals estiga present la dimensió multisensorial, la predisposició a l'escolta, el diàleg, l'expressió i la comunicació, en definitiva, que facilite la comprensió d'allò que ocorre en l'entorn.

Les situacions d'aprenentatge, unes espontànies i altres motivades o proposades per l'adult, els permetran la consecució de les competències específiques seleccionades. Cal que l'escola oferisca experiències a tots els infants, impulse el plantejament d'interrogants i oferisca materials, recursos i estratègies que ajuden a connectar amb les experiències viscudes.

Descobrir l'entorn a aquestes edats suposa trobar-se amb molts objectes, elements i situacions per primera vegada, així com identificar les relacions que s'hi estableixen. La novetat, la curiositat i l'interés són grans aliats de l'espai educatiu, ja que comporten de manera inherent la motivació per les novetats i els aprenentatges nous.

El coneixement ha d'estar relacionat amb el respecte i augmentar els nivells de compromís amb la prevenció i la protecció dels éssers vius i de tot allò que els envolta, des d'actituds de protecció i cura per a preservar de manera individual i grupal l'entorn físic, natural, cultural i social.

Després de les competències específiques es presenten els sabers que aquestes impliquen, caracteritzats per a cada cicle, que s'organitzen al voltant de tres blocs connectats entre si. El primer d'aquests agrupa l'observació i l'experimentació de l'entorn immediat físic i natural; el segon fa referència a la curiositat, la iniciació al pensament científic i al raonament lògic des de la creativitat, i el tercer incorpora la valoració, la cura, el respecte i l'acció sobre l'entorn.

Els criteris d'avaluació de l'àrea suposen una concreció dels aspectes que s'han de tindre en compte per a analitzar els nivells de desenvolupament competencial.

3.2. Competències específiques

3.2.1. Competència específica 1

Identificar algunes característiques bàsiques, propietats i atributs destacats en materials, objectes, fenòmens habituals, éssers vius i les relacions que tenen mitjançant l'exploració sensorial de l'entorn

Descripció de la competència

Els primers anys de vida suposen per a l'ésser humà una exposició important a l'experiència, un contacte directe amb allò que l'envolta: éssers vius, objectes i materials, escenaris i situacions, fenòmens, canvis i transformacions. L'observació del que ocorre, la manipulació i l'experimentació a través de tots els sentits són essencials en la comprensió del món i el seu funcionament.

En aquesta etapa, la curiositat dels infants per descobrir el món que els envolta fa de l'exploració sensorial l'instrument perfecte per a identificar les característiques dels materials i objectes del seu entorn més pròxim i per a establir relacions entre aquests. La finalitat d'aquest joc exploratori en edats molt primerenques és gaudir de les sensacions

físiques que produeix. A mesura que la xiqueta o el xiquet es desenvolupa, la demanda exploratòria s'amplia i passa del propòsit d'obtenir plaer per sentir i tocar a l'interès per indagar sobre les diverses característiques dels objectes. Al moviment ampli i global se suma la capacitat per a exercir accions més específiques i minucioses sobre ells. Tot això els proporciona cada vegada més informació sobre les seues qualitats.

La persona adulta ha de ser capaç d'observar el que ocorre en les situacions d'aprenentatge espontànies i en les que propicia la mateixa infància i proposar reptes que cal resoldre, contextualitzats en situacions d'aprenentatge i experiències significatives, triar el material i el tipus d'activitat que responga a la intencionalitat que es pretenga aconseguir, tenint en compte que ha de partir dels interessos i les inquietuds individuals i grupals, i que la interacció amb els altres ha de tindre un paper de primer ordre.

D'aquesta manera, els infants continuen establint relacions, la qual cosa els permetrà desenvolupar progressivament les seues habilitats de mesura, relació, classificació, ordenació i quantificació; primer, lligades als seus interessos particulars i després com a part de situacions d'aprenentatge que atenen també els interessos grupals. És per això que es fa especialment necessari detectar, observar i planificar situacions que els permeten una comprensió més àmplia i millor del món que els envolta.

El descobriment de l'entorn s'ha de fer de manera experimental mitjançant vivències pròpies, en les quals els xiquets i les xiquetes puguen posar en marxa totes les seues habilitats, capacitats i potencialitats amb qualsevol dels llenguatges al seu abast. Emmarcades en espais i temps, les experiències s'han de relacionar amb els objectes quotidians, les emocions immediates i les relacions pròximes per a motivar les accions que els permetran aprendre nous. En l'exploració sensorial, l'infant ha de posar en joc tots els sentits per a captar les diverses propietats de l'entorn natural, social i cultural.

L'acció els permetrà aproximar-se a les situacions amb els sabers adquirits sobre el seu entorn i, per tant, ser cada vegada més competents. El contacte i la manipulació dels objectes que els envolten afavorirà la seua conceptualització, el coneixement de propietats i característiques, els usos, les possibilitats i els límits, i la funció que tenen, en una organització complexa que intentaran comprendre des de la seua lògica.

L'organització per cicles i el grau que es proposa en els sabers bàsics i en els criteris d'avaluació del primer cicle tenen un caràcter purament orientatiu, ja que partim del respecte en el desenvolupament personal i dels ritmes individualitzats.

Durant el primer cicle d'aquesta etapa d'aproximació als objectes que els envolten centra el seu interès i curiositat, tot un procés de descobriment del món que permetrà comprendre'l. L'observació, la manipulació i l'experimentació sensorial afavoreixen una

obertura constant a l'experiència en la construcció de nous coneixements, procediments i actituds; per la qual cosa, constitueixen les estratègies bàsiques d'aprenentatge en el primer cicle.

A poc a poc es descobreixen els atributs i les característiques dels objectes, materials i éssers vius, partint dels més fàcilment perceptibles fins a arribar a d'altres menys immediats, com ara la posició, les utilitats, les relacions que tenen i com es comporten en la quotidianitat i les relacions que s'estableixen o es poden establir entre ells.

La imitació i el vincle segur amb l'adult permetrà als infants aproximar-se al que és nou, desconegut, i oferir-los noves possibilitats d'aprenentatge.

Posteriorment, durant el segon cicle s'obrin altres possibilitats relacionades amb la identificació de característiques i propietats del seu món més pròxim. Aventura, idear, crear i voler comprendre són accions que els permetran sentir confiança i respecte per part de la persona adulta en aquest procés d'aprenentatge propi. És de gran importància que perceben la confiança dels adults en les seues possibilitats, capacitats i potencialitats a l'hora d'establir un contacte exploratori davant d'allò que els envolta.

Durant el segon cicle les xiquetes i els xiquets han de ser capaços d'establir relacions, classificacions, col·leccions i buscar atributs en els objectes que els fan iguals, semblants o diferents. Agrupant, seriant, classificant i comparant han d'arribar al sentit numèric, a la quantitat i també a les igualtats o diferències, així com a la procedència dels objectes. A més, han d'aprendre a utilitzar eines per a facilitar l'exploració i el coneixement des de la creativitat i la diversitat de respostes.

3.2.2. Competència específica 2

Dur a terme investigacions senzilles, individuals i grupals, orientades a explorar objectes, éssers vius, fenòmens i successos de l'entorn pròxim utilitzant destreses logicomatemàtiques, científiques i tecnològiques elementals

Descripció de la competència

Els infants d'aquesta etapa són capaços de participar de manera activa en el procés de proposar, inventar i col·laborar en el disseny de les explicacions per a comprendre el seu entorn més pròxim des de procediments científics adaptats als diversos moments evolutius.

Iniciar-se en el pensament científic, la capacitat investigadora i la curiositat pel coneixement és inherent al desenvolupament de l'etapa d'Educació Infantil. S'entén per pensament científic una manera de raonament aplicada tant als fenòmens naturals com als

socials, a través de l'observació i l'experimentació en la resolució de situacions problemàtiques de la vida real.

Al llarg de l'etapa han d'adoptar i incorporar en les seues rutines diàries formes de joc i d'activitat que els permetran desenvolupar progressivament les seues habilitats comunicatives, logicomatemàtiques, científiques i tecnològiques; primer, lligades als seus interessos particulars i, progressivament, com a part de situacions d'aprenentatge que atenen també els interessos col·lectius. Això contribuirà al fet que, de manera gradual, aprenguen a valorar les oportunitats que ofereix el grup i a establir relacions entre els seus aprenentatges.

Els infants han de trobar solucions o alternatives originals i creatives a diverses qüestions, reptes o situacions. I ho han de fer mitjançant l'aplicació de processos inicialment senzills i manipulatius, que progressivament adquiriran complexitat i requeriran més capacitat d'abstracció. Aquests processos, basats en els procediments científics, s'han d'aplicar descomponent una tasca en d'altres més senzilles, formulant i comprovant conjectures, hipòtesis, explorant i investigant, relacionant coneixements i plantejant idees o solucions originals.

La planificació contextualitzada i ajustada a les seues possibilitats permetrà, a les xiquetes i als xiquets, familiaritzar-se amb els processos cognitius, i conformar espais d'aprenentatge segurs des del punt de vista intel·lectual, físic i emocional en els quals senten comoditat davant de l'error o el dubte, com a part del procés. Promourà també la necessitat i l'oportunitat de comunicar i compartir les idees amb els semblants i amb els adults, des de la riquesa del pensament divergent i la creativitat.

Es tracta d'ajudar els infants a comprendre progressivament la realitat amb la qual conviuen i la possibilitat de plantejar-se accions pròpies, partint d'interessos, necessitats i possibilitats, i anticipant successos en contextos reals o imaginats. Planificar en un context de desenvolupament de l'autonomia personal suposa triar sobre elements, aspectes i successos, tal vegada desconeguts i incerts, a vegades imprecisos i canviants, a la recerca de possibles solucions o resultats.

En el primer cicle, el fet de viure les transformacions i els processos de múltiples maneres permetrà despertar l'interés per la indagació i el descobriment. Les experiències sensorials permeten la relació amb objectes i els atributs, observar els canvis que s'hi donen i sentir el pas del temps en processos dinàmics. Aquestes experiències afavoriran una actitud investigadora i curiosa.

Cal aprofitar des dels primers moments els espais naturals i els fenòmens pròxims com a font de vivències i qüestionament. Es tracta de viure per a entendre millor el que

ocorre al seu voltant des d'una comprensió creixent que connecta la globalitat del món des de plantejaments ajustats a la realitat, i respectar els seus processos, les maneres, les estratègies d'acció i comprovació, els temps i els ritmes personals.

Els procediments i les actituds s'han d'abordar des de l'exploració i la vivència de sensacions com ara la textura, la temperatura, la humitat, la forma, l'aspecte, la puresa, la duresa, la ductilitat, la viscositat, entre altres, que capten l'atenció dels xiquets i les xiquetes i mantenen la curiositat pròpia de la infància mitjançant experiències riques.

Cap a la fi del segon cicle, els infants poden establir i compartir hipòtesis, idees i conclusions en contextos de seguretat i confiança que permeten la construcció i la interpretació de l'entorn, i adoptar de manera progressiva procediments científics bàsics per a respondre de manera ajustada a situacions, reptes i problemes de la vida quotidiana.

3.2.3. Competència específica 3

Identificar i intervenir en les accions i situacions presents en la vida quotidiana que posen en risc la sostenibilitat de l'entorn pròxim, mitjançant la cura i la conservació d'aquest i el benestar de les persones, i reconèixer les relacions bàsiques entre si

Descripció de la competència

La manera amb la qual els infants es relacionen amb el medi físic i natural condicionarà en gran manera les seues experiències i aprenentatges. Tindre consciència que l'acció personal i grupal genera un impacte sobre si mateix, sobre els altres i sobre el conjunt del planeta, permetrà que les actuacions en diverses situacions prevegen la convivència en entorns saludables i sostenibles. Així, des del primer moment, s'ha de propiciar un acostament al medi natural i als éssers vius i inerts que en formen part, amb tota la cura i el respecte que l'edat i les aptituds li permeten.

Aquest procés de descobriment i coneixement progressiu de l'entorn s'haurà d'orientar cap al desenvolupament d'una consciència de conservació incipient perquè, des d'aquestes primeres edats, es comprenga la implicació i la responsabilitat de tots en el respecte i la cura del medi.

Al llarg de l'etapa, hauran d'adoptar i incorporar en les pròpies rutines diàries, hàbits per al desenvolupament sostenible, com el consum responsable o la cura de la naturalesa. Això contribuirà al fet que, de manera gradual, aprenguen a valorar les oportunitats que ofereix el medi ambient i tot allò que fa possible la vida en el planeta.

Es tracta de permetre a la xiqueta o el xiquet el reconeixement dels aspectes poc o gens saludables i, al seu torn, solucions senzilles per a contribuir activament a la sostenibilitat del medi natural en el qual habiten. Per tot això, el paper de la persona adulta és fonamental a l'hora de presentar materials i activitats que promoguen un canvi cap a la consecució d'objectius per al desenvolupament sostenible. També és important que l'adult actue com a observador i guia per a acompanyar l'infant en la identificació i la intervenció dels hàbits i les situacions que perjudiquen la salut i el medi per a donar solucions i respostes d'acord amb les seues possibilitats.

En el primer cicle, el fet de viure situacions en què està present l'acció adulta, relacionades amb les cures pròpies, dels altres i de l'entorn, els permetrà observar i imitar models.

Mitjançant activitats, accions habituals i rutines quotidianes, els xiquets i les xiquetes inicien aprenentatges que els permetran actuar davant dels altres i del món amb una actitud proactiva.

En el segon cicle, els aprenentatges iniciats en el primer cicle es van consolidant. Es podran manifestar determinades conductes per a donar respostes al benestar personal, social i el respecte i el compromís creixent pel medi natural. És aquest el moment de permetre que els plans, les idees i les propostes dels infants s'argumenten, compartisquen i escolten, i s'utilitze el bagatge comunicatiu de cadascun fent partícip la resta de la comunitat.

3.3. Connexions

3.3.1. Relacions o connexions amb les altres CE de l'àrea

Les competències d'àrea estan estretament connectades entre si. L'exercici de l'observació, la manipulació i l'experimentació ha de permetre establir i organitzar processos progressivament més complexos. El coneixement de les característiques dels elements de l'entorn, així com la comprensió dels fenòmens i els successos que s'hi esdevenen a través de diverses situacions d'aprenentatge, afavorirà dur a terme investigacions senzilles per mitjà de procediments científics. La necessitat de conèixer per a valorar i respectar ens condueix a la identificació de les accions i situacions que connecten amb el nostre benestar personal i col·lectiu, així com a la identificació d'actuacions i processos que fan més sostenible l'entorn en què habitem, descrits en la competència tercera, mitjançant actituds positives i assumint progressivament un grau de compromís creixent. La idea de contribuir a la sostenibilitat i la conservació es pot materialitzar en actituds i plans senzills que es poden anar desenvolupant al llarg de la seua vida.

El principi d'activitat propi de la infància i el joc permeten als infants formular propòsits i teories pròpies de la cultura de la infància en contextos reals i imaginaris, i ser conscients que els mons imaginaris promouen més creativitat i divergència i menys por a l'error i a l'equivocació que les situacions reals.

3.3.2. Relacions o connexions amb les altres CE d'altres àrees

Són clares les connexions amb la resta de les àrees. Quant a l'àrea 1, els xiquets i les xiquetes reconeixen les possibilitats del seu propi cos i en relació amb els altres, i identifiquen progressivament possibilitats i capacitats, des de la confiança en si mateixos i en el grup. Les pràctiques individuals i compartides, així com la comunicació de processos i conclusions fan que els aprenentatges siguen més notables i s'aproximen més als seus interessos, sense oblidar el rol adult en l'acompanyament i la planificació de situacions d'aprenentatge que fan més rics els processos d'observació i experimentació individual o grupal.

Les destreses expressives i comunicatives descrites en l'àrea 3 els permetran establir conjectures i hipòtesis i podran comunicar-les en contextos de confiança i respecte. En els primers moments s'han de basar en llenguatges més corporals per a arribar a una complexitat creixent en les verbalitzacions i les representacions que els permeten avançar en l'adquisició i la construcció d'aprenentatges nous i donar una funcionalitat creixent a tots els llenguatges, la qual cosa els permetrà comunicar els seus sentiments, plans, processos, idees i conclusions a les quals han pogut arribar o simplement expressar-se lliurement.

3.3.3. Relacions o connexions amb les competències clau

Al llarg de l'etapa s'estarien construint ja aprenentatges que suposaran els pilars per al desenvolupament progressiu de les competències clau, i destaca la connexió amb la competència personal, social i d'aprendre a aprendre i la competència ciutadana i l'emprenedora. S'iniciaran en aquestes competències per mitjà de l'exploració de l'entorn en el qual habiten, i podran compartir experiències amb els altres i aprendre des de la curiositat i l'interés que els permetrà la motivació i el desenvolupament creixent de la seua autonomia personal, de manera que es valoren els infants com a capaços al llarg de l'etapa d'Educació Infantil.

La planificació i la implementació de les seues investigacions particulars sobre l'entorn, que progressivament aniran guanyant complexitat i riquesa en els aprenentatges,

els ha de permetre resoldre situacions reals, problemes i reptes i contribuir d'aquesta manera a l'adquisició de la competència matemàtica i en ciència, tecnologia i enginyeria i amb les competències emprenedora i ciutadana a l'hora d'actuar sobre el nostre benestar i les cures dels altres i de l'entorn.

En aquesta àrea, les competències específiques estan vinculades especialment amb els següents ODS: salut i benestar, producció i consum responsable i acció pel clima.

3.4. Sabers bàsics

3.4.1 Introducció

Els sabers bàsics en l'àrea II es presenten en tres grans blocs íntimament relacionats entre si.

El bloc I fa referència a *l'observació i l'experimentació de l'entorn immediat físic i natural*. És un bloc en el qual té un interès especial la manipulació, la vivència i l'experiència multisensorial. S'hi proposen sabers relacionats amb la curiositat i l'interès, el descobriment dels atributs dels objectes i la percepció dels éssers que ens envolten. Tot això en un context en el qual es produeixen múltiples situacions influïdes per diverses variables, temporals, espacials, relacionals i processuals que permeten una comprensió més àmplia d'allò que els envolta.

Un segon bloc recull *la curiositat, la iniciació al pensament científic i al raonament lògic des de la creativitat*. Aquest bloc connecta amb l'anterior i hi incorpora sabers necessaris per a donar un sentit a la iniciació als procediments científics: aventurar i comprovar, indagar i investigar.

El tercer bloc, *valoració, respecte, cura i acció sobre l'entorn*, recull els sabers que permeten identificar el que ocorre en el seu entorn i les possibilitats amb les quals compten per a canviar les coses en la mesura de les seues possibilitats. Implica, per tant, continguts referits a la sostenibilitat i les cures pròpies i de l'entorn.

La lògica que uneix els tres grups de sabers està basada en una complexitat creixent en la qual les connexions es fan cada vegada més nombroses i freqüents.

3.4.2 Bloc A: observació i experimentació de l'entorn immediat físic i natural

1r cicle	2n cicle
<ol style="list-style-type: none"> 1. Exploració sensorial. 2. Interés i curiositat durant l'exploració. 3. Característiques elementals dels objectes i materials amb els quals es relacionen. 4. Iniciació a l'establiment de relacions d'ordre, correspondència, classificació i comparació. 5. Sensacions dels elements que formen part del seu entorn pròxim a través de les possibilitats perceptives. 6. Nocions espacials bàsiques en relació amb el propi cos i amb els objectes que l'envolten. 7. Quantificadors bàsics contextualitzats. 8. Necessitats dels éssers vius. 9. Processos i canvis perceptibles en allò que ens envolta. 10. Elements naturals, observació i experimentació. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Sensacions, el sentit socioemocional dels descobriments mitjançant l'experiència en el món que els envolta. 2. Interés, curiositat i actitud de respecte durant l'exploració. 3. Qualitats o atributs dels objectes, des de la integració sensorial del món. 4. Relacions d'ordre, classificació, agrupació, comparació i correspondència. 5. Característiques, propietats i comportaments d'objectes i materials. 6. Exploració de la capacitat, el pes, la grandària, el volum, les mesclures i els transvasaments. 7. Els objectes, les eines i la relació que tenen amb l'ésser humà en diversos contextos experimentals pròxims a la xiqueta o el xiquet. 8. Nocions espacials bàsiques en relació amb el propi cos, els objectes i les accions, tant en repòs com en moviment. 9. Quantificadors bàsics contextualitzats: funcionalitat dels números en la vida quotidiana, situacions de mesura. El temps i l'organització d'aquest. 10. Les necessitats dels éssers vius i les diferències amb els objectes inerts des de les experiències més pròximes a la infància. 11. Els canvis en els éssers vius, objectes, materials i elements de l'entorn pròxim: creixement, transformacions, processos i reaccions elementals i perceptibles. 12. Elements naturals. Les relacions bàsiques entre els éssers humans, els animals i les plantes. Repercussió en la vida quotidiana.

3.4.3. Bloc B: curiositat, iniciació al pensament científic i al raonament lògic des de la creativitat

1r cicle	2n cicle
<ol style="list-style-type: none"> 1. Interacció amb els altres i amb l'entorn. Connexions entre el que es coneix i el que és nou. 2. Observació i experimentació sobre l'entorn pròxim. La intencionalitat. 3. Iniciació a la planificació i la presa de decisions. 4. Iniciació al sentit espacial i numèric. 5. Observació i curiositat davant d'allò que ens envolta. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Les relacions entre el que es coneix i el que és nou. 2. La interacció en l'entorn social, físic i natural. 3. Estratègies d'investigació elementals: observació, experimentació, formulació i comprovació d'hipòtesi. 4. Iniciativa en la planificació seguint procediments científics en l'entorn pròxim. 4. Processos i eines per a proposar, anticipar i comunicar solucions a problemes senzills del seu entorn des del descobriment, la creativitat i la imaginació. 5. Autoavaluació i coavaluació dels plantejaments i dels resultats trobats. 6. Satisfacció pròpia i compartida en els processos i els descobriments. 7. Sentit numèric, sentit de la mesura i sentit espacial.

3.4.4. Bloc C: valoració, respecte, cura i acció sobre l'entorn

1r cicle	2n cicle
<ol style="list-style-type: none"> 1. Els elements i els fenòmens naturals del seu entorn. 2. Efecte de les accions pròpies en el medi físic i natural. 3. Les cures de l'entorn i dels éssers vius. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Repercussió dels elements i fenòmens naturals en la vida de les persones en el seu entorn pròxim. 2. La influència de les accions de les persones en el medi físic i natural. Exemples senzills sobre efectes del canvi climàtic. 3. La indagació sobre l'entorn: observació, curiositat i descobriment. 4. Introducció bàsica a les energies en general i a les energies netes i naturals, així com al concepte de sostenibilitat des d'actituds respectuoses en el seu entorn pròxim. 5. Les accions de l'ésser humà i la repercussió que tenen en el medi. 6. Cura i respecte cap als éssers vius i els entorns que habiten.

3.5. Criteris d'avaluació

1r cicle	2n cicle
<ol style="list-style-type: none"> 1. Observar i manipular sensorialment materials i objectes de l'entorn, des de la curiositat. 2. Establir relacions senzilles entre objectes i materials sobre la base de les qualitats i els atributs que tenen. 3. Utilitzar els quantificadors bàsics més significatius relacionats amb les experiències quotidianes de joc i relació amb els altres. 4. Localitzar espais habituals i aplicar nocions espacials bàsiques partint del cos propi i dels elements i objectes de l'entorn. 5. Mostrar interès per les activitats en contacte amb la naturalesa i la interacció amb alguns elements naturals. 6. Identificar algunes característiques bàsiques 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Explorar i identificar materials i objectes de l'entorn pròxim sobre la base dels seus atributs, des de la curiositat i l'interés. 2. Establir relacions entre objectes, materials i elements a partir de les qualitats, les propietats i els atributs que tenen, que els permeten identificar-los, relacionar-los i diferenciar-los. 3. Emprar els quantificadors bàsics de complexitat creixent en el context del joc i en la interacció amb els altres. 4. Localitzar espais habituals i aplicar nocions espacials bàsiques partint del propi cos i dels elements i objectes de l'entorn en repòs i en moviment (posició, relació i trajectòria, mesura,

<p>dels elements i éssers vius de l'entorn natural i mostrar-hi respecte.</p> <ol style="list-style-type: none">7. Plantejar accions per a la resolució de problemes, tasques i reptes senzills.8. Identificar i anomenar els fenòmens atmosfèrics habituals en l'entorn i relacionar-los amb alguna conseqüència en la seua vida quotidiana.	<p>quantificació, dimensions, estimació i tempteig).</p> <ol style="list-style-type: none">5. Identificar les situacions quotidianes en les quals cal mesurar, i utilitzar el cos o altres materials i eines per a efectuar les mesures.6. Utilitzar nocions temporals bàsiques per a organitzar la seua activitat i ordenar seqüències.7. Proposar seqüències d'accions o instruccions per a la resolució de tasques i reptes senzills, i utilitzar quantificadors temporals i ordinals.8. Plantejar hipòtesis sobre el comportament d'uns certs elements o materials i comprovar-les mitjançant la manipulació i l'actuació sobre aquests.9. Participar en projectes col·laboratius senzills, compartir i valorar opinions pròpies i alienes, així com expressar les seues conclusions.10. Prendre decisions, mostrant iniciativa, en la indagació i en la resolució de problemes senzills del seu entorn pròxim, buscant solucions o alternatives creatives i originals.11. Mantindre l'activitat que està desenvolupant, encara que no s'obtinguen els resultats esperats, i sol·licitar l'acompanyament en els aprenentatges quan siga necessari.12. Mostrar una actitud de respecte i cura cap al medi natural en el seu entorn pròxim.13. Identificar algun exemple de l'impacte positiu o negatiu d'algunes accions humanes sobre el medi natural de l'entorn pròxim.
--	---

	<p>14. Intervindre en les situacions pròximes en què calga la cura d'u mateix i de l'entorn físic, natural i social.</p> <p>15. Identificar els trets bàsics comuns i diferents entre éssers vius i inerts.</p> <p>16. Establir alguna relació senzilla entre el medi natural i social a partir de l'observació i la identificació d'alguns fenòmens naturals.</p>
--	--

4. Àrea III: Comunicació i representació de la realitat

4.1. Presentació de l'àrea

Els éssers humans, ja des del moment del naixement, tenen la necessitat de relacionar-se amb els altres. Aquesta necessitat d'interaccionar amb les persones del seu voltant facilitarà el desenvolupament de processos de representació i comunicació.

En una societat diversa com l'actual, l'escola ha d'oferir un ampli ventall de possibilitats, llenguatges i contextos que s'adapten a les particularitats dels infants per a satisfer les seues necessitats comunicatives i expressives. Les diverses formes d'expressió i comunicació estan estretament lligades a aspectes com la creativitat, la imaginació, el sentit estètic, la sensibilitat i les emocions.

Quan es parla de llenguatges, cal entendre el terme des de la globalitat, de la mateixa manera que els xiquets i les xiquetes perceben el món. Més enllà del tractament que s'adopte, suposaran un recurs, amb una funció, una finalitat i un context particular, a l'abast d'una infància que té el dret, la capacitat i la necessitat d'expressar-se de maneres diferents.

Les destreses comunicatives aniran evolucionant des de les primeres interaccions a través de l'expressió corporal i gestual, lligades bàsicament a la satisfacció de les necessitats primàries, fins a l'adquisició de diversos codis que permeten comprendre, interpretar i produir missatges de complexitat creixent, de manera eficaç, personal i creativa quan acabe el segon cicle.

L'acompanyament docent ha de facilitar i contribuir al desenvolupament dels diversos llenguatges, sense perdre de vista la rellevància del llenguatge verbal.

L'oralitat és l'instrument per excel·lència per a la comunicació, l'expressió de vivències, sentiments, idees o emocions, l'aprenentatge i la regulació de la conducta. Per aquest motiu, l'adquisició i el desenvolupament de l'oralitat ocupa un lloc de molta

importància en aquesta etapa. El llenguatge oral s'ha d'estimular mitjançant les interaccions amb els iguals i la mediació dialògica amb la persona adulta, que ha de proporcionar models i donar sentit a les diverses interaccions, la qual cosa afavorirà l'accés progressiu a formes i usos cada vegada més complexos, inclosos alguns elements de la comunicació no verbal.

En el cas del llenguatge escrit que impregna la vida en la nostra societat lletrada, un context d'interacció amb iguals i persones adultes, que exerceixen com a models lectors i escriptors, encuriosirà i augmentarà les ganes d'explorar i descobrir-ne significat social i cultural. Aquest interès s'incrementarà si la xiqueta o el xiquet té a l'abast llibres variats o altres textos d'ús social adequats a l'edat i als gustos. Aquesta primera aproximació s'ha de produir en el quefer quotidià de l'aula, emmarcada en situacions funcionals i significatives per als infants, tenint clar que l'adquisició del codi escrit no és un objectiu que s'haja d'assolir en aquesta etapa.

Quant a la literatura infantil, l'escolta de les primeres cançons de bressol, rimes, tirallongues, contes i altres gèneres, en el context quotidià, afavorirà un vincle emocional i lúdic amb els textos literaris. La creació d'un espai càlid i acollidor on col·locar llibres, material en diversos formats, afavorirà l'acostament natural a la literatura infantil per a construir significats, despertar la imaginació i fantasia, apropar als infants a realitats culturals i lingüístiques pròpies i alienes. Els llibres i altres suports literaris tindran un paper rellevant com a espais de recerca d'informació, participació, comunicació i gaudi.

La creativitat manté una estreta relació amb l'acció i el pensament humà, així com amb la curiositat vital i la capacitat d'establir relacions. La tasca docent ha de ser acompanyar-la, facilitar contextos, proporcionar estratègies i eines per a consolidar-la alhora que s'estableixen les bases del pensament creatiu.

Cal parlar dels llenguatges artístics des d'una mirada multidisciplinària que engloba tots els recursos que permeten expressar i representar idees i sentiments estètics. Aquests llenguatges adquireixen una rellevància particular en aquesta etapa perquè proporcionen una forma diferent, variada i flexible, per a expressar i relacionar-se amb el món exterior amb més llibertat.

La curiositat i l'interés creixent per aquests llenguatges artístics i els seus elements, així com la satisfacció i el gaudi que proporciona utilitzar-los, contribuiran al fet que xiquetes i xiquets pensen i expressen, alhora que se'ls convida a participar en les diverses manifestacions culturals presents en l'entorn pròxim.

Dins d'aquesta àrea es tenen en compte també la iniciació al llenguatge científic i matemàtic que suposen un nivell d'abstracció important. L'ús correcte i ajustat del lèxic i dels símbols propis d'aquest i la correspondència real amb el que designen permetrà una

aproximació a les funcions expressives i evocatives en la comunicació, que donarà lloc a situacions que oferisquen la possibilitat d'argumentar i compartir idees i solucions.

La societat digital actual ha canviat la manera de comunicar-se, obtindre informació, aprendre i relacionar-se. És responsabilitat, tant de la família com de l'escola, establir pautes perquè els infants desenvolupen hàbits d'ús responsables de les tecnologies digitals, considerant els riscos que comporta una presència excessiva de les pantalles per als diversos àmbits de desenvolupament: social, afectiu i cognitiu en l'etapa i especialment en el primer cicle.

Les situacions d'aprenentatge han de considerar les possibilitats expressives i de motivació que suposen els dispositius digitals i incorporar-los com a eines que permeten, a poc a poc, anar integrant una cultura digital responsable.

Els aprenentatges de l'àrea de *Comunicació i representació de la realitat* es recullen en sis competències específiques:

El desenvolupament de la primera competència suposa un contacte exploratori amb materials, tècniques i instruments dels diversos llenguatges que facilita una aproximació als diversos codis.

En la segona i la tercera competència es fa referència a aspectes fonamentals de la comunicació com la comprensió i l'expressió per mitjà dels diversos llenguatges, i es procuren contextos i ambients multialfabetitzadors rics i reals de comunicació.

La quarta competència específica té relació amb la realitat sociolingüística de la Comunitat Valenciana, on hi ha dues llengües oficials: el valencià i el castellà, que conviuen, a més, amb moltes altres.

La cinquena fa referència als aspectes relacionats amb la iniciació en l'aprenentatge de llengües estrangeres en el context global en què vivim.

La sisena competència específica implica un primer pas cap al reconeixement i la valoració de la diversitat cultural, des d'una perspectiva oberta, participativa i integradora, mitjançant el contacte amb les diverses manifestacions culturals, i en particular, les pròpies de la Comunitat Valenciana, associades als llenguatges que s'integren en l'àrea.

Després de les competències específiques es presenten els sabers que aquestes impliquen, caracteritzats per a cada cicle, que s'organitzen al voltant de tres blocs connectats entre si. El primer d'aquests sabers recull continguts relacionats amb el descobriment i les possibilitats dels llenguatges, el segon fa referència a aspectes relacionats amb la comunicació i el llenguatge verbal i el tercer incorpora sabers relacionats amb les manifestacions i la riquesa cultural de l'entorn.

Els criteris d'avaluació de l'àrea suposen una concreció del nivell de desenvolupament competencial per a cadascun dels cicles de l'etapa.

4.2. Competències específiques

4.2.1. Competència específica 1

Explorar i utilitzar materials, tècniques, instruments i codis dels diversos llenguatges, i ajustar-ne l'ús a les característiques de les situacions quotidianes de comunicació.

Descripció de la competència

La curiositat i el desig de saber és un tret innat entre els infants. Per això, l'escola ha de promoure actuacions que partisquen d'aquest interès i posar al seu abast materials i instruments perquè descobrisquen, a través de l'experimentació, les possibilitats expressives i comunicatives que ofereixen. Aquesta exploració els permetrà anar coneixent de manera progressiva algunes de les característiques, els codis i les funcions dels diversos llenguatges que passaran a formar part del seu repertori comunicatiu.

La comunicació i la representació de la realitat de cada xiquet i xiqueta serà més o menys rica en funció del context, les experiències i les possibilitats d'ús que tinga al seu abast.

Els sentits constitueixen la manera de relacionar-se de l'ésser humà amb el món, i a partir de les sensacions és com la ment construeix la seua interpretació de la realitat.

En el primer cicle de l'etapa, el potencial sensorial dels infants fa necessari dotar-los d'estímuls multisensorials: visuals, auditius, olfactoris i tàctils presents en diversos materials, objectes i instruments relacionats amb els llenguatges, que permeten realitzar accions com agafar-los, mirar-los, tocar-los, emportar-se'ls a la boca, olorar-los, pegar-los colps, escoltar-los, deixar-los caure i experimentar-hi.

En el segon cicle, l'augment de les possibilitats d'acció, així com una coordinació visomanual millor i el desenvolupament d'habilitats manipulatives, permetran combinar el plaer i l'entusiasme que suscita l'exploració amb més intencionalitat en les actuacions amb

els diversos materials i codis. Actuacions que partisen del moviment i les possibilitats del propi cos; explorar qualitats dels objectes sonors com el timbre, la duració, intensitat i l'altura; experimentar amb materials i tècniques plàstiques; usar el llenguatge verbal en situacions diferents i jocs amb els iguals i adults; raonar a partir de l'observació, l'experimentació i l'anàlisi; conèixer les oportunitats que ofereixen les eines digitals de l'aula, observar diversos llibres amb presència d'imatges, fotografies, lletres. Tot això ha de permetre detindre's, contemplar, escoltar, relacionar-se i empatitzar amb les coses que els envolten en la vida quotidiana i, d'aquesta manera, contribuir al fet que les xiquetes i els xiquets tinguen experiències en les quals el seu pensament adopte diverses formes de representació: visual, gràfica, musical, corporal, de dansa i verbal, entre altres, que els permeten ajustar el seu ús a les característiques particulars de cada situació.

Les múltiples i variades experiències sensorceptives facilitaran que els infants activen els processos d'autoexpressió d'una manera cada vegada més ajustada a les seues intencions, alhora que adquireixen una comprensió més àmplia de la funció que cada llenguatge compleix. Per a fer-ho, cal oferir situacions d'aprenentatge variades i riques en objectes, materials, instruments i eines que permeten descobrir les qualitats expressives, emocionals, cognitives i la dimensió estètica de cadascun dels llenguatges.

4.2.2. Competència específica 2

Comprendre missatges i representacions senzilles de la vida quotidiana per mitjà de diversos llenguatges, prenent com a base coneixements i recursos de la seua pròpia experiència.

Descripció de la competència

La comprensió suposa l'habilitat de rebre i processar la informació expressada mitjançant missatges variats (orals, escrits, visuals, auditiu, sensorials, tàctils i multimodals) procedents de manifestacions personals, socials, culturals i artístiques pròximes a l'interés o a la necessitat personal, en àmbits i formats diferents. Es tracta de desenvolupar una sensibilitat infantil que permeta interpretar les manifestacions i els fenòmens que els envolten, enriquir el seu bagatge experiencial i dotar-lo de codis funcionals, harmònics i estètics.

Parlar de tots els llenguatges reforça la idea de l'ús compartit i simultani. Els recursos que els xiquets i les xiquetes adquireixen a través de les situacions que es donen en la vida quotidiana els permetran ser, progressivament, més competents en l'àmbit comunicatiu i facilitaran aprenentatges cada vegada més complexos i significatius.

En aquesta etapa, la importància que adquireix el desenvolupament del llenguatge oral, sobretot en el primer cicle, afavorirà la creació de les estructures de pensament necessàries disponibles per a qualsevol aprenentatge i facilitarà la funció comunicativa a través de la interacció amb altres persones i la incorporació de lèxic nou.

En el primer cicle, la comprensió i l'emissió de missatges està estretament relacionada amb la necessitat de contacte i satisfacció de les necessitats més bàsiques. El llenguatge corporal i gestual és essencial en aquest primer acte comunicatiu. Aspectes de la comunicació paraverbal com ara els acompanyaments vocals, les expressions facials, la mirada i els gestos han d'actuar com a suports que faciliten la comprensió de missatges senzills mitjançant la interacció amb els i les altres.

Al llarg del segon cicle, l'ús de tècniques i recursos com narracions, descripcions, diàlegs o xicotetes dramatitzacions contribuirà a la interpretació de missatges de diversa índole, a analitzar-los i a donar resposta als estímuls percebuts. Per tant, els infants aniran adquirint i activant diverses estratègies, com ara fer anticipacions, aproximacions i deduccions, d'una manera cada vegada més personal i creativa.

La capacitat de discriminació i identificació auditiva dels elements sonors —veu humana, música, efecte, silenci— i les característiques que tenen, presents en l'entorn pròxim o reproduïts a través de diversos suports, serà més notable en aquest cicle i propiciarà el desenvolupament de destreses bàsiques com l'escolta activa alhora que un coneixement més ampli de la realitat. D'aquesta manera, es contribuirà a la comprensió de missatges i intencions comunicatives d'altres persones i de l'entorn més pròxim, i es construiran significats i aprenentatges nous, així com es progressarà des de l'acompanyament i la mediació amb l'adult cap a un determinat grau d'autonomia i coneixement del món.

Acostar-se als textos escrits i explorar-los per mitjà de l'observació i l'escolta de models lectors i escriptors de qualitat, amb una actitud lúdica, de gaudi i des del respecte als diversos ritmes de desenvolupament personal, anirà despertant en les xiquetes i els xiquets la curiositat per descobrir les seues funcionalitats. Es tracta d'una aproximació progressiva a aquest llenguatge com a forma de comunicació, coneixement i plaer.

Les imatges formen part del llenguatge visual present en la vida dels infants i desenvolupen un paper rellevant pel que fa a la comprensió, tant per a complementar el llenguatge verbal com per a desenvolupar un llenguatge propi a través de pictogrames que atenga particularitats de la infància en pro de la inclusió. Per a comprendre-les es parteix d'una primera observació basada en la descripció objectiva, lúdica i creativa en els primers

cursos de l'etapa, que permeten progressar cap a aspectes més complexos i subjectius que faciliten una lectura crítica en etapes posteriors.

4.2.3. Competència específica 3

Expressar sentiments, idees i pensaments propis utilitzant els diversos llenguatges de manera personal i creativa en contextos escolars i familiars.

Descripció de la competència

Quan en aquesta etapa es parla d'expressar, s'han de considerar les diverses representacions possibles, tant físiques i tangibles com mentals i de simbolització. La capacitat d'expressió dependrà, en gran manera, del contacte amb una àmplia i variada gamma de materials, elements i codis, així com de les tècniques i les destreses que permeten utilitzar-los.

Al llarg de l'etapa, les xiquetes i els xiquets identifiquen persones, objectes i situacions que interpreten de manera progressiva per a posteriorment representar-los a través de les possibilitats que els diversos llenguatges ofereixen. La capacitat d'imitació present en aquesta etapa constitueix una forma d'aprenentatge i exerceix un paper important en l'origen de la capacitat representativa, que es manifesta clarament amb l'espontaneïtat.

El desenvolupament del pensament creatiu i la imaginació a través de la música, la pintura, el teatre, el cant, el ball, el moviment i el joc, entre altres, formarà part del dia a dia dels infants d'una manera transversal a la resta d'activitats que es desenvolupen i els permetrà conèixer el món i reconstruir-lo d'acord amb els processos simbòlics i imaginatius propis, alhora que s'afavoreix la creació de vincles afectius, de confiança i comunicació.

La producció musical estarà present en tota l'etapa amb l'expressió vocal, instrumental i de moviment mitjançant dinàmiques actives i participatives que integren cançons, instruments i dansa.

En el primer cicle, el desenvolupament corporal els permetrà inicialment utilitzar les possibilitats motores que el cos ofereix per a expressar-se mitjançant el gest i moviment. Des de l'expressió plàstica, les actuacions que es propicien han d'anar dirigides a combinar la imaginació amb el coneixement i el domini de materials i tècniques per a la lliure expressió, tenint presents les característiques del període dels gargots en què els xiquets i xiquetes es troben.

El llenguatge oral estarà present des de l'aparició i la repetició dels primers sons i paraules, que li permetran, en primer lloc, expressar idees a través d'una sola paraula per a avançar cap a les primeres construccions telegràfiques. Les actuacions que es faciliten des de l'escola han d'estimular i crear la necessitat d'expressar-se.

En acabar el segon cicle, el progrés en els diversos àmbits de desenvolupament (afectiu, relacional, motor) permetrà ajustar els recursos expressius del cos a la finalitat que es persegueix, així com participar en diverses representacions i dramatitzacions.

L'expressió plàstica en aquestes edats evolucionarà cap a una representació figurativa de la realitat que facilite l'existència de temàtiques en les creacions i les combinacions a partir de l'aspecte que resulte significatiu, tenint en compte que, com més varietat de materials i instruments tinga al seu abast, més possibilitats expressives tindrà.

La producció oral en aquest segon cicle passarà per l'ús d'un repertori lèxic més ric i la capacitat d'utilitzar construccions més complexes mitjançant l'ús del llenguatge verbal en diverses situacions i a través de funcions comunicatives, que permetrà a l'infant evocar elements o situacions de la realitat, sense necessitat d'actuar sobre aquests materialment i sent capaçs de mostrar una capacitat de simbolització superior.

Tots els llenguatges d'expressió i representació són susceptibles de generar una experiència estètica i permeten enriquir les xiquetes i els xiquets des del punt de vista cognitiu, afectiu i emocional. La dimensió estètica està present en la infància des del moment del naixement i cal acompanyar els processos personals per a preservar l'essència sensitiva, imaginativa i expressiva en contextos i situacions d'aprenentatge planificats. Per tant, el paper d'acompanyament de la persona adulta és fonamental per a afavorir processos d'aprenentatge en un marc de creativitat i pensament divergent.

4.2.4. Competència específica 4

Interactuar en situacions quotidianes utilitzant les dues llengües oficials en el context escolar mitjançant funcions comunicatives bàsiques i valorar la riquesa comunicativa que això suposa.

Descripció de la competència

Les llengües, a més de constituir un sistema de signes orals i escrits per a la comunicació, suposen un element important de la riquesa i diversitat cultural de la nostra societat que cal respectar. La curiositat i el descobriment d'aquestes en el context escolar permetrà establir ponts necessaris entre cultures diferents i afavorir així la integració i la comprensió d'altres maneres de veure i entendre el món.

A la Comunitat Valenciana hi ha dues llengües oficials que, a més, conviuen amb moltes altres. Aquesta convivència conforma una societat cada vegada més multicultural i multilingüe i és per això que s'ha d'afavorir un espai compensador basat en actes de comunicació lligats als interessos dels infants, que tinga en compte l'existència de la llengua minoritzada i la potencie en els diferents moments i espais del context escolar, per a permetre la igualtat d'oportunitats, la integració social. Es contribueix així al desenvolupament de la competència lingüística i plurilingüe des de la sensibilitat i l'interès per conèixer altres llengües.

Les habilitats orals tindran una consideració especial en aquesta competència. Ja des dels primers mesos de vida, els xiquets i les xiquetes comencen a percebre els sons de la parla humana i els distingeixen d'altres també presents en l'entorn. Els sons que emeten i assagen per si mateixos, així com la resposta que s'obtinga per part de les persones que els envolten, dotaran de sentit aquestes situacions i establiran una primera interacció comunicativa que converteix el personal docent i educador en un model lingüístic.

En el primer cicle, el desenvolupament d'hàbits fonètics, propis d'un període prelingüístic, facilitarà l'adquisició posterior del sistema semàntic de la llengua en el qual s'aprenen els noms d'objectes, qualitats i accions i s'ajusta la relació entre el significat i el significant, mentre augmenta progressivament el repertori lèxic que permet avançar cap a la construcció d'estructures lingüístiques més complexes en acabar el segon cicle.

La consciència fonològica, mitjançant propostes significatives, des de l'escolta i l'oralitat, serà essencial per al descobriment de les llengües i els seus sistemes fonològics, amb què es pretén que les xiquetes i xiquets noten, pensen, assagen i produïsquen els sons individuals en les paraules, de manera que s'establisquen així les bases per a un desenvolupament posterior de la lectura i l'escriptura.

En el primer cicle, les intencions i les funcions comunicatives personals i interpersonals a través de l'ús del llenguatge oral seran les que marcaran els intercanvis

comunicatius i permetran als infants, inicialment, expressar i compartir la pròpia individualitat: sensacions, sentiments i estats. En el segon cicle, aprofitant la riquesa lèxica més gran al seu abast, avançaran cap a funcions regulatives que mostren més intencionalitat sobre els altres i cap a funcions referencials que denoten una comprensió superior de la realitat en la qual viuen.

Les funcions representativa, lúdica i creativa del llenguatge verbal estaran presents en tota l'etapa i contribuiran al fet que les xiquetes i els xiquets valoren les llengües en les diverses manifestacions, alhora que les coneixen, es diverteixen i adquireixen coneixements culturals diversos. Gèneres com les cançons, els contes, les endevinalles, els embarbussaments o els poemes suposaran un element motivador que permetrà, a més, ajudar a distingir entre el món imaginari i el real. S'han de propiciar actuacions lingüístiques com ara escoltar, mostrar, presentar, cantar, recitar, comptar, argumentar i dialogar, integrant, si hi ha la possibilitat, suports d'altres llenguatges com el gestual, el corporal, les imatges i la fotografia, entre altres, que assegurin una comprensió millor, considerada la diversitat de ritmes existents.

Les diferents situacions d'aprenentatge que es plantegen han de crear i estimular la necessitat de fer que els infants es comuniquen, a fi de donar lloc a ambients rics en experiències. Propostes obertes, dinàmiques i participatives en les quals s'adapte la complexitat de la parla al moment maduratiu de les xiquetes i xiquets que faciliten processos d'adquisició en aquestes edats primerenques.

L'ús de les llengües en situacions quotidianes contribuirà a crear actituds de respecte que ajuden a valorar, sense cap prejudici, la importància que tenen totes com a llengües de comunicació.

4.2.5. Competència específica 5

Mostrar interès per participar en situacions comunicatives orals del context escolar en les quals s'utilitza una llengua estrangera.

Descripció de la competència

El món global i multicultural on vivim converteix l'aprenentatge de llengües estrangeres en un element de molta importància. A partir d'això, sorgeix la necessitat d'educar en el respecte i la valoració del bagatge lingüístic i sociocultural propi i alié, entenent la pluralitat lingüística com un element enriquidor que proporciona les claus per a una major i millor comprensió del món.

Pel que fa a l'aprenentatge de llengües estrangeres, l'exposició i participació en interaccions orals bàsiques en el segon cicle de l'etapa ha de suposar una primera aproximació a aquestes.

Al llarg d'aquest cicle, en el context escolar, els infants s'inicien en l'aprenentatge de llengües estrangeres. Amb això es pretén desenvolupar una actitud positiva envers les llengües, partint de l'escolta activa i de l'ús de recursos auditius i visuals en situacions quotidianes que faciliten la comprensió i expressió de missatges orals senzills.

Les actuacions que es proposen han de propiciar l'adquisició de fonemes, el treball del ritme i l'entonació, l'ampliació de lèxic, la capacitat de comprendre instruccions senzilles i de reconèixer el sentit general de textos breus.

D'aquesta manera, es facilitarà la interiorització d'estructures lingüístiques simples mitjançant les quals els xiquets i xiquetes puguen expressar emocions, vivències senzilles, formes de cortesia i verbalitzar determinades necessitats.

Les diverses llengües presents a l'escola, tant oficials com estrangeres, conviden a promoure el reconeixement de semblances i diferències entre els seus codis a mesura que s'adquireixen, i a desenvolupar una certa curiositat i respecte cap a les mateixes.

4.2.6. Competència específica 6

Identificar, valorar i participar de les diferents manifestacions culturals presents en l'escola i en l'entorn pròxim interactuant amb els altres, des del respecte a la diversitat.

Descripció de la competència

Les xiquetes i xiquets inicien el procés de socialització en el si d'una família que té unes característiques culturals i lingüístiques molt concretes. L'escola ha de contribuir a fer que coneguen i entenguen altres persones de procedència familiar diferent de la seua, i que convisquen amb elles; cal considerar la infància com a generadora de cultura per a continuar amb aquest procés de construcció social.

En el primer cicle, l'infant parteix de la seua pròpia identitat i realitat, que creu única, per a anar descobrint que cada persona pot ser, sentir i viure de manera diferent. A mesura que les experiències relacionals de xiquets i xiquetes augmenten, la consciència de l'entorn social i cultural que els envolta serà més alta i es facilitarà així una millor comprensió del món que habita a la fi de l'etapa. Per això, des d'edats primerenques, la diversitat cultural constitueix una oportunitat perquè els infants puguen observar, reconèixer i apreciar

formes de vida diferents de la seua, que els permeten conviure de manera harmònica i, per tant, puguen identificar i actuar davant de qualsevol situació discriminatòria.

Les manifestacions i representacions artístiques i socioculturals presents en l'entorn pròxim i relacionades amb el llegat històric cultural propi de la comunitat: costums, celebracions, cançons, balls, jocs populars i tradicionals, llegat artístic, literari i gastronòmic, entre altres, formaran part de la cultura escolar.

En el primer cicle, l'acostament a aquestes manifestacions partirà d'actuacions com observar, escoltar, experimentar, ballar, representar i participar en diferents propostes com ara representacions musicals, gèneres de literatura infantil, jocs, tradicions i celebracions arrelades a l'entorn més pròxim.

En el segon cicle, l'augment de les possibilitats tant interpretatives com expressives propiciarà una comprensió més gran de les diferents manifestacions culturals que formen part de la nostra societat: pintura, gastronomia, folklore, celebracions, música, representacions teatrals i literatura, cosa que els permetrà augmentar els seus coneixements i participar-hi activament, tot aprofitant que tindran un domini més gran de les tècniques pròpies de cada llenguatge.

Obrir l'escola a la participació de la comunitat: associacions musicals, voluntariat, famílies i diversos col·lectius, suposarà una oportunitat per a conèixer i establir una relació positiva i oberta amb l'entorn social i cultural més pròxim.

De tot això s'espera que sorgisca un diàleg ple de matisos entre les diferents manifestacions culturals, el qual generarà una àmplia varietat de coneixements implícits des d'on desenvolupar la sensibilitat i la creativitat, per a oferir a la infància, simultàniament, la clau d'accés a una ciutadania crítica, solidària, igualitària i compromesa amb la societat.

4.3. Connexions

4.3.1. Relacions o connexions amb les altres CE de l'àrea

Les connexions existents entre les competències descrites en aquesta àrea són múltiples. L'ús, descobriment i possibilitats que ofereixen els diferents llenguatges són presents en cadascuna de les competències, ja que constitueixen la possibilitat d'establir relacions i comunicar les seues necessitats i pensaments. El desenvolupament dels llenguatges des de la curiositat pròpia de l'etapa, el respecte als ritmes i particularitats de la infància, així com l'afavoriment d'estratègies i situacions que tinguen en compte el pensament creatiu són elements comuns en totes les competències.

Els processos de comprensió i expressió, recollits en la segona i tercera competència, són complementaris en qualsevol acte comunicatiu. Aquests processos requereixen uns codis, com són les llengües en el cas del llenguatge verbal, presents en la quarta i cinquena competències específiques, que actuen com a ponts entre coneixements i cultures.

D'aquesta manera, encara que les diferents manifestacions culturals es consideren explícitament en la competència específica 6, poden ser tractades globalment des de totes les altres.

4.3.2. Relacions o connexions amb les CE d'altres àrees

La interrelació entre les tres àrees del currículum és evident. El descobriment i ús de diferents llenguatges: verbal, artístic, corporal, audiovisual, digital, científic i matemàtic, facilitarà als infants comprendre la realitat en què viuen i els envolta, i aportarà eines necessàries per a la convivència i la vida en societat, aspectes tractats en la primera àrea.

La relació pensament-llenguatge i les possibilitats sensorials i perceptives que l'entorn pròxim ofereix contribuirà al desenvolupament cognitiu i a adquirir progressivament més autonomia en les seues actuacions.

Hi ha la interconnexió amb el desenvolupament del pensament científic, present en la segona àrea, com una manera de raonament que se sustenta en l'observació, l'experimentació i l'anàlisi dels fenòmens naturals i socials del món que els envolta. En perfecta harmonia, el llenguatge afavorirà el desenvolupament del pensament científic i aquest permetrà incorporar recursos expressius i comunicatius a través dels llenguatges.

4.3.3. Relacions o connexions amb les competències clau

A més de les relacions amb les competències clau que es detallen a continuació, es tenen en compte per al plantejament de l'àrea 3 els següents marcs i estratègies comuns que recullen directrius sobre llengües i cultures en un context europeu: El MECR (Marc Europeu Comú de Referència per a les Llengües), elaborat pel Consell d'Europa; la Carta Europea de les Llengües Minoritàries o Regionals; el MAREP (Marc de Referència per als Enfocaments Plurals de les Llengües i de les Cultures) del Consell d'Europa.

En l'enfocament d'aquesta àrea s'han seguit les directrius per a desenvolupar aspectes relacionats amb les competències clau recollides en la recomanació del Consell de la Unió Europea:

L'augment del repertori lingüístic i estratègies, que permeten posar en pràctica les habilitats lingüístiques i l'adquisició de codis de diferents llenguatges, establirà les bases de la competència en comunicació lingüística.

Les actuacions que recullen les competències específiques han de considerar la situació sociolingüística particular del nostre territori, amb dues llengües oficials amb una presència social diferent. El tractament metodològic que s'adopte en l'etapa haurà de tindre en compte la realitat del context i prioritzar les destreses orals i comunicatives, tant en llengües oficials com estrangeres, de manera que s'afavorisquen les transferències entre si que permeten construir la competència plurilingüe.

Quant al llenguatge digital, educarà juntament amb les famílies en l'ús responsable de les eines digitals existents, com a element motivador i facilitador d'aprenentatges, i contribuirà a un desenvolupament posterior de la competència digital.

Els llenguatges possibilitaran establir relacions amb els iguals i adults i afavoriran la pràctica de destreses socials. Els codis que progressivament es vagen adquirint facilitaran l'accés a nous aprenentatges, és per això que contribuiran al desenvolupament de la competència personal, social i d'aprendre a aprendre.

El respecte per la diversitat cultural present en l'aula i l'escola com a reflex de la societat en general, igual que l'interés per les manifestacions culturals presents en el nostre entorn més pròxim, a través d'una participació activa, contribuirà al desenvolupament de la competència en consciència i expressió culturals.

4.4. Sabers bàsics

4.4.1. Introducció

Els sabers que es presenten a continuació han sigut seleccionats perquè són els imprescindibles perquè les xiquetes i els xiquets puguen desenvolupar les competències específiques. Es proposa un enfocament pedagògic on es valoren els diferents llenguatges des de la funcionalitat, la creativitat i la complementarietat dels uns amb els altres.

Aquests sabers bàsics s'agrupen en tres blocs.

El bloc A. *Descobriments dels llenguatges* integra l'alfabetització i continguts referents a diferents llenguatges. Es troben agrupats els sabers relacionats amb aquest bloc, és a dir, els que permeten explorar les qualitats i la varietat de materials, eines, instruments; experimentar amb les diferents accions i gestos, investigar i donar sentit al que es descobreix a través de l'ús i de les seues interrelacions com a elements que es poden

observar, escoltar, i davant dels quals cal meravellar-se i sorprendre's. Al seu torn, s'especifiquen les diferents possibilitats dels llenguatges fortament caracteritzats per aspectes expressius o estètics.

En el Bloc B. *Possibilitats comunicatives i expressives del llenguatge verbal* s'inclouen els continguts essencials relacionats amb aquest llenguatge i la comunicació. Es recullen els sabers comuns per a les dues llengües oficials que conviuen en el nostre territori, així com la iniciació a una llengua estrangera.

En el Bloc C. *Patrimoni i cultura* s'especifiquen els sabers bàsics que permeten conèixer i viure els elements que formen part de la riquesa cultural de l'entorn pròxim.

4.4.2. Bloc A: descobriment dels llenguatges

1r cicle	2n cicle
<ol style="list-style-type: none"> 1. Els objectes d'ús compartit com a mediadors simbòlics en els primers contextos d'interacció. 2. Possibilitats sonores i expressives de la veu, del cos, dels objectes i dels instruments. 3. La imatge i el so en l'entorn físic. 4. L'escolta com a descobriment i gaudi de l'entorn. 5. Cançons i altres manifestacions musicals. Cançons de bressol, non-non i jocs de falda. Sensacions que les acompanyen, reconeixement, evocació i reproducció. 6. Exploració i expressió a través del gest i del moviment lliure. Els desplaçaments per l'espai. 7. Materials, colors, textures, tècniques i procediments plàstics. 8. El joc simbòlic com a mitjà d'expressió. 9. Desig de comunicar-se i interès a participar en diferents propostes artístiques. 10. Aproximació als codis de representació 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Qualitats expressives i creatives dels diferents materials i objectes quotidians: naturals, artificials i de rebuig. 2. Possibilitats creatives i comunicatives d'aplicacions i eines digitals. 3. La imatge i el so en l'entorn físic i virtual. 4. Aproximació al llenguatge sonor i a les possibilitats expressives i creatives de la veu, el cos, els objectes quotidians de l'entorn i els instruments. 5. Identificació i discriminació visual i auditiva. 6. Cançons i altres manifestacions musicals i artístiques. Sentiments, emocions i accions que suggereixen. 7. Cura de la veu. Relaxació i intensitat vocal. 8. El gest, el moviment, la mímica, la dansa i el teatre. Interés i participació. 9. Materials específics i inespecífics, eines, tècniques i elements en les representacions plàstiques. 10. Jocs d'expressió corporal i dramàtica.

<p>gràfica (dibuix, imatges, símbols, etc.) en diversos suports. Primeres representacions indeterminades.</p>	<p>11. Intenció expressiva i el desig de comunicar-se a partir de les produccions artístiques.</p> <p>12. Aproximació als codis de representació gràfica: dibuix, imatges, símbols, signes i nombres en diferents suports. Usos socials de la comunicació.</p>
---	--

4.4.3. Bloc B: possibilitats comunicatives i expressives del llenguatge verbal

1r cicle	2n cicle
<ol style="list-style-type: none"> 1. Escolta activa i comprensió de paraules i missatges orals senzills en les dues llengües oficials. 2. Sons, expressió sonora i articulació de les paraules. Jocs d'imitació, lingüístics i de percepció auditiva. 3. Interés per participar en interaccions orals i situacions habituals de comunicació des de la realitat lingüística. 4. El llenguatge oral en situacions quotidianes: expressió de necessitats, emocions i vivències, primeres converses amb sons, vocalitzacions i jocs d'interacció. 5. Estratègies que faciliten els intercanvis: contacte visual amb l'interlocutor, escolta atenta i espera per a intervindre en situacions quotidianes que afavorisquen el respecte i la igualtat. 6. Interés i atenció per a escoltar textos llegits per altres persones. 7. Observació i manipulació de textos i imatges en diversos formats: llibres, revistes, cartells, etiquetes. 8. Repertori lingüístic individual. Lèxic de les 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Comprensió de missatges orals en les dues llengües oficials. 2. Articulació de paraules i estructures senzilles. Jocs d'imitació lingüístics, de percepció auditiva i consciència fonològica. 3. Interés per participar en interaccions orals i diferents situacions de comunicació. 4. Expressió de missatges que responguen a les seues necessitats i interessos i sobre situacions diferents: quotidianes, viscudes o imaginades. 5. Estratègies i convencions socials de l'intercanvi lingüístic en situacions comunicatives que potencien el respecte i la igualtat: atenció, escolta activa, torns de diàleg i alternança. 6. Usos socials de la lectura i l'escriptura. Models lectors de referència. 7. Textos orals formals i informals en les dues llengües oficials amb suports d'altres llenguatges. 8. Repertori lingüístic: situacions i funcions comunicatives i representatives. Converses col·lectives, lèxic en les

<p>llengües oficials relacionat amb situacions quotidianes.</p>	<p>llengües oficials i discurs. 9. Aproximació a la llengua estrangera. Elements per a una comunicació funcional bàsica. 10. Relats orals en llengua estrangera.</p>
---	--

4.4.4. Bloc C: patrimoni i cultura

1r cicle	2n cicle
<ol style="list-style-type: none"> 1. Celebracions, costums i tradicions etnoculturals presents en l'entorn. 2. Els espais lletrats i culturals com a font de gaudi. 4. Participació i interés en els diversos gèneres literaris infantils de la nostra cultura popular: contes, relats, endevinalles, teatre, travallengües, poesia, faules, rondalles, llegendes, cançons de bressol... sense estereotips sexistes, com a font de plaer i aprenentatge. 5. Convivència amb la diversitat lingüística i cultural de l'aula i de l'entorn. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Les manifestacions artístiques musicals, plàstiques, visuals, audiovisuals i gastronòmiques del seu entorn com a part del patrimoni. 2. Celebracions, costums i jocs tradicionals de la cultura pròpia de la Comunitat. Estima per les senyes d'identitat etnoculturals presents en el seu entorn. 3. Els espais lletrats i culturals, com a fonts d'informació i gaudi. 4. Característiques i possibilitats representatives de diversos gèneres literaris infantils de diferents cultures (contes, relats, endevinalles, teatre, travallengües, poesia, faules, rondalles, llegendes, cançons de bressol...). 5. Actitud positiva cap a la diversitat lingüística i cultural de l'entorn social i escolar. 6. Interés per l'ús del valencià en qualsevol situació, especialment quan no és la llengua habitual. 7. Curiositat i interés pels aspectes diferencials de les llengües estrangeres, en comparació de les llengües oficials.

4.5. Criteris d'avaluació

1r cicle	2n cicle
<ol style="list-style-type: none"> 1. Explorar les possibilitats expressives i comunicatives dels diferents llenguatges i utilitzar els seus mitjans materials propis per a expressar-se lliurement en diversos contextos. 2. Establir i reforçar els vincles afectius amb els altres i participar amb interès en interaccions i en contextos quotidians de comunicació. 3. Participar en situacions comunicatives i adequar la postura, el gest i els moviments a les intencions. 4. Prendre la iniciativa en la interacció social i gaudir de les situacions comunicatives amb una actitud respectuosa. 5. Utilitzar el llenguatge oral, mostrar interès per expressar-se, compartir sentiments, desitjos, emocions i vivències i mostrar curiositat pels diferents perfils lingüístics. 6. Participar en activitats individuals o col·lectives relacionades amb diferents manifestacions artístiques i culturals. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Utilitzar els diferents llenguatges en el seu entorn immediat i experimentar les possibilitats dels materials, tècniques i els instruments propis d'aquests llenguatges. 2. Identificar algunes de les característiques pròpies dels diferents llenguatges i la seua funcionalitat en situacions quotidianes, a més de mostrar interès i iniciativa pels codis convencionals i no convencionals. 3. Elaborar creacions senzilles en qualsevol dels llenguatges (plàstiques, musicals, dramàtiques, corporals...) i participar activament en el treball en grup quan calga. 4. Participar en propostes de manera que el seu moviment i expressió lliure s'ajusten harmònicament a l'espai i als altres. 5. Prendre la iniciativa en la interacció social i gaudir de les situacions comunicatives amb una actitud respectuosa. 6. Interpretar i ajustar la reacció a missatges senzills i les intencions comunicatives dels altres, en les quals mostrar una actitud curiosa i responsable. 7. Expressar i comunicar emocions, pensaments i preferències pròpies, gaudir del procés creatiu i compartir-les amb els altres.

	<ol style="list-style-type: none">8. Utilitzar diverses eines o aplicacions digitals intuïtives i visuals per a expressar-se i comunicar-se de manera creativa.9. Adquirir el repertori comunicatiu en les dues llengües oficials i ajustar-lo a les particularitats de les situacions quotidianes de l'àmbit escolar, així com als interlocutors.10. Identificar la pluralitat lingüística i cultural del seu entorn i manifestar interès per altres llengües, ètnies i cultures.11. Participar en interaccions comunicatives orals, bàsiques i senzilles en llengua estrangera relacionades amb rutines i situacions quotidianes.12. Recórrer a la biblioteca de l'aula o del centre escolar i a qualsevol espai lletrat com a font d'informació i gaudi, amb respecte cap a les normes d'ús.13. Mostrar interès i gust en activitats d'aproximació a gèneres de la literatura infantil i de l'entorn pròxim, tant individualment com en contextos de diàleg.14. Participar en les manifestacions culturals presents en l'entorn pròxim i conèixer les més identificatives de la Comunitat Valenciana.
--	--